

Muse mit Kithara

Lektüre

Griechischer Sprachunterricht

Apollon mit Kithara

Originaltexte

der griechischen Literatur

Muse mit Barbiton

Homer: Prooimion der Ilias

(A, 1-7)

Μῆνιν ἄειδε, θεὰ, Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος
οὐλομένην, ἣ μυρὶ Ἀχαιοῖς ἄλγε' ἔθηκε,
πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς Ἄϊδι προΐαψεν
ἡρώων, αὐτοὺς δὲ ἐλώρια τεῦχε κύνεσσιν
5 οἰωνοῖσιν τε δαῖτα - Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή -,
ἔξ οὔ δὴ τὰ πρῶτα διαστήτην ἐρίσαντε
Ἀτρεΐδης τε ἄναξ ἀνδρῶν καὶ δῖος Ἀχιλλεύς.

Πηληϊάδης, εἰω, ὁ
Pelide.
οὐλόμενος 3 verderblich.
ἰφθίμος 2 tapfer.
προΐαπτω hinwerfen.
ἐλώρια, ὠν, τά Beute.
τεύχω machen zu.
δαίς, τός, ἡ Fraß.
διαστήτην ἐρίσαντε *dual*
= διέστησαν ἐρίσαντες.
ἄναξ, αἰκτορ, ὁ
Beherrscher.

Homer: Prooimion der Odyssee

(α, 1-15)

ἄνδρα μοι ἔννεπε, Μοῦσα, πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ
πλάγχθη, ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσε.
πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἶδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω,
πολλὰ δ' ὃ γ' ἐν πόντῳ πάθεν ἄλγεα ὄν κατὰ θυμόν
5 ἀρνύμενος ἦν τε ψυχὴν καὶ νόστον ἐταίρων.
ἀλλ' οὐδ' ὧς ἐτάρους ἐρρύσατο ἰέμενός περ.
αὐτῶν γὰρ σφετέρησιν ἀτασθαλίησιν ὄλοντο
νήπιοι, οἳ κατὰ βοῦς Ὑπερίονος Ἡελίοιο
ἦσθιον· αὐτὰρ ὁ τοῖσιν ἀφείλετο νόστιμον ἦμαρ.
10 τῶν ἀμόθεν γε, θεά, θύγατερ Διός, εἰπέ καὶ ἡμῖν.
ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες, ὅσοι φύγον αἰπὺν ὄλεθρον,
οἵκοι ἔσαν πόλεμόν τε πεφευγότες ἠδὲ θάλασσαν·
τὸν δ' οἶον νόστου κεχρημένον ἠδὲ γυναικός
νύμφη πότνι ἔρυκε Καλυψώ, δῖα θεάων,
15 ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι λιλαιομένη πόσιν εἶναι.

ἐννέπω nennen.
πλάζω verschlagen.
πέρρω zerstören.
ὄν = σφόν = *suum* (*refl.*
pron. 3. *ps.*).
ἄρνυμαι zu retten
versuchen.
ἦν = σφῆν = *suam*.
ῥύομαι retten.
ἰέμαι sich mühen.
ἀτασθαλία, ας, ἡ
Frevel.
νήπιος 3 dumm.
ἦμαρ, τό Tag.
ἀμόθεν *adv.*
irgendwoher.
αἰπύς 3 jäh.
ἠδὲ = ἦ.
οἶος 3 allein.
κεχρημένος 3 + *gen.* sich
sehnd nach.
πότνια, ἡ Gebieterin.
ἐρύκω fernhalten.
λιλαίωμαi betteln.

Mimnermos: Liebesglück

(frg. 1, eleg. Dist.)

- τίς δὲ βίος, τί δὲ τερπνὸν ἄτερ χρυσῆς Ἀφροδίτης;
τεθναίνην, ὅτε μοι μηκέτι ταῦτα μέλοι,
κρυπταδίῃ φιλότης καὶ μείλιχα δῶρα καὶ εὐνή,
οἷ' ἥβης ἄνθεα γίνεται ἀρπαλέα
5 ἀνδράσιν ἢ δὲ γυναιξίν· ἐπεὶ δ' ὀδυνηρόν ἐπέλθῃ
γῆρας, ὅ τ' αἰσχρὸν ὁμῶς καὶ κακὸν ἄνδρα τιθεῖ,
αἰεὶ μιν φρένας ἀμφὶ κακαὶ τείρουσι μέριμναι,
οὐδ' αὐγὰς προσορῶν τέρεται ἡελίου,
ἀλλ' ἐχθρὸς μὲν παισίν, ἀτίμαστος δὲ γυναιξίν·
10 οὕτως ἀργαλέον γῆρας ἔθηκε θεός.

τερπνός 3 erfreulich.
ἄτερ + gen. ohne.
κρυπτάδιος 3 heimlich.
μείλιχος 3 süß wie Honig.
εὐνή, ἥς, ἡ Bett.
ἀρπαλέος 3 lockend.
ὀδυνηρός 3 schmerzhaft.
ὁμῶς adv. in gleicher Weise.
τείρω zerreiben.
μέριμνα, ἥς, ἡ Sorge.
αὐγή, ἥς, ἡ Strahl.

ἀργαλέος 3 beschwerlich, schlimm.

Vergänglichkeit des Lebens

(frg. 2, eleg. Dist.)

- ἡμεῖς δ', οἷά τε φύλλα φύει πολυάνθεμος ὥρη
ἔαρος, ὅτ' αἶψ' αὐγῆς αὖξεται ἡελίου,
τοῖς ἴκελοι πήχυι ἐπὶ χρόνον ἄνθεσιν ἥβης
τερπόμεθα πρὸς θεῶν εἰδότες οὔτε κακὸν
5 οὐτ' ἀγαθόν· Κῆρες δὲ παρεστήκασιν μέλαιναναι,
ἡ μὲν ἔχουσα τέλος γῆρας ἀργαλέου,
ἡ δ' ἐτέρη θανάτοιο· μίνυνθα δὲ γίνεται ἥβης
καρπός, ὅσον τ' ἐπὶ γῆν κίδναται ἡελίος.
αὐτὰρ ἐπὶ δὴ τοῦτο τέλος παρამείψεται ὥρης,
10 αὐτίκα δὴ τεθνάναι βέλτιον ἢ βίος·
πολλὰ γὰρ ἐν θυμῷ κακὰ γίνεται· ἄλλοτε οἶκος
τρυχοῦται, πενίης δ' ἔργ' ὀδυνηρὰ πέλει·
ἄλλος δ' αὖ παιδῶν ἐπιθεύεται, ὧν τε μάλιστα
ἰμείρων κατὰ γῆς ἔρχεται εἰς Αἴδην·
15 ἄλλος νοῦσον ἔχει θυμοφθόρον· οὐδέ τίς ἐστιν
ἀνθρώπων, ὃ Ζεὺς μὴ κακὰ πολλὰ διδοῖ.

φύλλον, ου, τό Blatt.
πολυάνθεμος 2 blütenreich.
αἶψα adv. jäh.
ἴκελος 3 ähnlich, gleich.
πήχυις 3 ellenlang.

μίνυνθα adv. kurz.
ὅσον wielange.
κίδναμαι sich verteilen.
παρამείβομαι
vorbeiziehen.

τρυχώ vernichten,
verlieren.
πέλει = ἐστιν.
ἐπιθεύομαι + gen.
enbehren.
ἰμείρω + gen. sich sehnen.

θυμοφθόρος 2 todbringend.

Aisopos: Wolf und Lamm

(Aisop. 155 P)

- λύκος θρασάμενος ἄρνα ἀπό τινος ποταμοῦ πίνοντα
τοῦτον ἐβουλήθη μετ' εὐλόγου αἰτίας καταθοινήσασθαι.
διόπερ στάς ἀνωτέρω ἤτιᾱτο αὐτὸν ὡς θολοῦντα τὸ ὕδωρ καὶ
πιεῖν αὐτὸν μὴ ἐῶντα. τοῦ δὲ λέγοντος, ὡς ἄκροις τοῖς
5 χειλεσι πίνει καὶ ἄλλως οὐ δυνατὸν κατωτέρω ἐστῶτα
ἐπάνω ταράσσειν τὸ ὕδωρ, ὁ λύκος ἀποτυχῶν ταύτης τῆς
αἰτίας ἔφη· „ἀλλὰ πέρυσι τὸν πατέρα μου ἐλοιδόρησας.“
εἰπόντος δὲ ἐκείνου μὴδ' ἐπέτειον γεγενῆσθαι ὁ λύκος ἔφη
πρὸς αὐτόν· „ἐὰν σὺ ἀπολογιῶν εὐπορῇς, ἐγὼ σε οὐ
10 κατέδομαι;“
- ὁ λόγος δημοῖ, ὅτι, οἷς ἢ πρόθεσις ἐστὶν ἀδικεῖν, παρ'
αὐτοῖς οὐδὲ δικαία ἀπολογία ἰσχύει.

ἄρην, ἄρνός, ὁ, ἡ Lamm,
Schaf.

καταθοινάομαι

verspeisen.

θολόω verunreinigen.

χεῖλος, οὐς, τό Lippe

ἀποτυχῶν + gen.

verlieren.

πέρυσι im vorigen Jahr.

ἐπέτειος 3 ein Jahr lang.

πρόθεσις, εως, ἡ
Vorsatz.

Herdot: Über den Pyramidenbau

(Hdt. 2, 124f.)

- μέχρι μὲν νυν Ῥαμψινίτου βασιλέος εἶναι ἐν Αἰγύπτῳ
πᾶσαν εὐνομίην ἔλεγον καὶ εὐθηνέειν Αἴγυπτον μεγάλως,
μετὰ δὲ τοῦτον βασιλεύσαντά σφεων Χέοπα ἐς πᾶσαν
κακότητα ἐλάσαι. κατακληρίσαντα γάρ μιν πάντα τὰ ἱρὰ
5 πρῶτα μὲν σφεας θυσιέων ἀπέρξαι, μετὰ δὲ ἐργάζεσθαι
ἐωυτῷ κελεύειν πάντας Αἰγυπτίους. τοῖσι μὲν δὴ
ἀποδεδέχθαι ἐκ τῶν λιθοτομιέων τῶν ἐν τῷ Ἀραβίῳ ὄρει,
ἐκ τουτέων ἔλκειν λίθους μέχρι τοῦ Νείλου·
διαπεραιωθέντας δὲ τὸν ποταμὸν πλοίοισι τοὺς λίθους
10 ἐτέροισι ἔταξε ἐκδέκεσθαι καὶ πρὸς τὸ Λιβυκὸν καλεόμενον
ὄρος, πρὸς τοῦτο ἔλκειν. ἐργάζοντο δὲ κατὰ δέκα μυριάδας
ἀνθρώπων αἰεὶ τὴν τρίμηνον ἐκάστην. χρόνον δὲ
ἐγγενέσθαι τριβομένῳ τῷ λεῶι δέκα ἔτεα μὲν τῆς ὁδοῦ,
κατ' ἣν εἶλκον τοὺς λίθους, τὴν ἔδειμαν, ἔργον ἐὼν οὐ
15 πολλῷ τεῷ ἔλασσον τῆς πυραμίδος, ὥς ἐμοὶ δοκέειν (τῆς
γὰρ μῆκος μὲν εἰσι πέντε στάδιοι, εὖρος δὲ δέκα ὀργυιαί,
ὕψος δέ, τῇ ὑψηλοτάτῃ ἐστὶ αὕτῃ ἐωυτῆς, ὁκτὼ ὀργυιαί),
λίθου τε ξεστοῦ καὶ ζῶων ἐγγεγλυμμένων. ταύτης τε δὴ
τὰ δέκα ἔτεα γενέσθαι καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ λόφου, ἐπ' οὗ
20 ἐστᾶσι αἱ πυραμίδες, τῶν ὑπὸ γῆν οἰκημάτων, τὰς ἐποιέετο
θήκας ἐωυτῷ ἐν νήσῳ διώρυχα τοῦ Νείλου ἐσαγαγών. τῇ
δὲ πυραμίδι αὐτῇ χρόνον γενέσθαι εἴκοσι ἔτεα ποιευμένη,
τῆς ἐστὶ πανταχῇ μέτωπον ἕκαστον ὁκτὼ πλέθρα ἐούσης
τετραγώνου καὶ ὕψος ἴσον, λίθου δὲ ξεστοῦ τε καὶ
25 ἀρμοσμένου τὰ μάλιστα· οὐδεὶς τῶν λίθων τριήκοντα
ποδῶν ἐλάσσων.
- εὐθηνέω florieren.
σφεων *enkl.* = αὐτῶν.
κατακληρίζω schließen.
σφεας *enkl.* = αὐτοῦς.
ἀπέργω abhalten.
ἀποδέκνυμι befehlen.
λιθοτομία, *ας*, ἡ
Steinbruch.
διαπεραιόω überqueren.
τὴν τρίμηνον ἐκάστην je
drei Monate lang.
χρόνος ἐγγίγνεται Zeit
wird benötigt.
δέμω bauen.
τεῷ *enkl.* = τινι *enkl.*
στάδιος, *ου*, ὁ ca. 180 m.
ὀργυαία, *ας*, ἡ Klafter,
ca. 1,8 m.
τῇ = ἡ wo.
ξεστός 3 geglättet.
ἐγγλύφω einmeißeln.
λόφος, *ου*, ὁ Anhöhe.
θήκη, *ης*, ἡ
Grabkammer.
διώρυξ, *υχος*, ἡ Kanal.
μέτωπον, *ου*, τό Seite.
πλέθρον, *ου*, τό Plethron,
ca. 30 m.
ἀρμόζω
zusammenfügen.

ἐποιήθη δὲ ὧδε αὕτη ἡ πυραμὶς· ἀναβαθμῶν τρόπον,
τὰς μετεξέτεροι κρόσσαι, οἱ δὲ βωμιδαί ὀνομάζουσι·
τοιαύτην τὸ πρῶτον ἐπεῖτε ἐποίησαν αὐτήν, ἥειρον τοὺς
30 ἐπιλοίπους λίθους μηχανῇσι ξύλων βραχέων πεποιημένῃσι
χαμᾶθεν μὲν ἐπὶ τὸν πρῶτον στοῖχον τῶν ἀναβαθμῶν
ἀείροντες· ὅκως δὲ ἀνίοι ὁ λίθος ἐπ' αὐτόν, ἐς ἐτέραν
μηχανὴν ἐτίθετο ἐστεῶσαν ἐπὶ τοῦ πρώτου στοίχου, ἀπὸ
τούτου δὲ ἐπὶ τὸν δεύτερον εἵλκετο στοῖχον ἐπ' ἄλλης
35 μηχανῆς. ὅσοι γὰρ δὴ στοῖχοι ἦσαν τῶν ἀναβαθμῶν,
τοσαῦται καὶ μηχαναὶ ἦσαν, εἴτε καὶ τὴν αὐτὴν μηχανὴν
ἐοῦσαν μίαν τε καὶ εὐβάστακτον μετεφόρεον ἐπὶ στοῖχον
ἕκαστον, ὅκως τὸν λίθον ἐξέλκοιεν· λελέχθω γὰρ ἡμῖν ἐπ'
ἀμφοτέρω, κατὰπερ λέγεται. ἐξεποιήθη δ' ὧν τὰ ἀνώτατα
40 αὐτῆς πρῶτα, μετὰ δὲ τὰ ἐχόμενα τούτων ἐξεποίεον,
τελευταῖα δὲ αὐτῆς τὰ ἐπίγαια καὶ τὰ κατωτάτω
ἐξεποίησαν. σεσήμανται δὲ διὰ γραμμάτων αἰγυπτίων ἐν
τῇ πυραμίδι, ὅσα ἔς τε συρμαίνην καὶ κρόμμου καὶ σκόροδα
ἀναισιμώδη τοῖσι ἐργαζομένοισι· καὶ ὡς ἐμὲ εὖ μεμνησθαι,
45 τὰ ὁ ἐρμηνεύς μοι ἐπιλεγόμενος τὰ γράμματα ἔφη,
ἑξακόσια καὶ χίλια τάλαντα ἀργυρίου τετελέσθαι. εἰ δ'
ἔστι οὕτως ἔχοντα ταῦτα, κόσα οἰκὸς ἄλλα δεδαπανῆσθαι
ἔστι ἔς τε σίδηρον, τῷ ἐργάζοντο, καὶ σιτία καὶ ἐσθῆτα
τοῖσι ἐργαζομένοισι, ὁκότε χρόνον μὲν οἰκοδόμεον τὰ ἔργα
50 τὸν εἰρημένον, ἄλλον δέ, ὡς ἐγὼ δοκέω, ἐν τῷ τοὺς λίθους
ἔταμνον καὶ ἦγον καὶ τὸ ὑπὸ γῆν ὄρυγμα ἐργάζοντο, οὐκ
ὀλίγον χρόνον.

ἀναβαθμός, οὐ, ὁ
Treppenstufe.
κρόσσα, ἡς, ἡ Absatz.
βωμὶς, ἰδος, ἡ Stufe.
μηχανή, ἡς, ἡ
Hebevorrichtung.
χαμᾶθεν *adv.* vom
Boden.
στοῖχος, οὐ, ὁ Etag.

εἴτε καὶ falls sie nicht
sogar.
εὐβάστακτος 2 leicht zu
transportieren.

ἔχομαι + *gen.* sich
anschließen an.

συρμαίνη, ἡς, ἡ Rettich.
κρόμμον, οὐ, τό
Zwiebel.
σκόροδον, οὐ, τό
Knoblauch.
ἀναισιμώω aufwenden.
ἐπιλέγομαι vorlesen.

οἰκός = εἰκός (ἔστιν).

ἐν τῷ während.

ὄρυγμα, ἀτος, τό Kanal.

Herodot: Der Ring des Polykrates

(Hdt. 3, 39-43)

Καμβύσεω δὲ ἐπ' Αἴγυπτον στρατευομένου ἐποίησαντο
καὶ Λακεδαιμόνιοι στρατηγὴν ἐπὶ Σάμον τε καὶ Πολυκράτεια
τὸν Αἰάκεος, ὃς ἔσχε Σάμον ἐπαναστάς. καὶ τὰ μὲν πρῶτα
τριχῇ δασάμενος τὴν πόλιν τοῖσι ἀδελφοῖσι Πανταγνώτῳ
5 καὶ Συλοσῶντι ἔνειμε, μετὰ δὲ τὸν μὲν αὐτῶν ἀποκτείνας,
τὸν δὲ νεώτερον Συλοσῶντα ἐξελάσας ἔσχε πᾶσαν Σάμον,
ἔχων δὲ ξεινίην Ἀμάσι, τῷ Αἰγύπτου βασιλεῖ, συνεθήκατο
πέμπων τε δῶρα καὶ δεκόμενος ἄλλα παρ' ἐκείνου. ἐν χρόνῳ
δὲ ὀλίγῳ αὐτίκα τοῦ Πολυκράτους τὰ πράγματα ἠΰξετο καὶ
10 ἦν βεβωμένα ἀνά τε τὴν Ἰωνίην καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα.
ὅκου γὰρ ἰθύσειε στρατεύεσθαι, πάντα οἱ ἐχώρει εὐτυχέως.
ἔκτητο δὲ πεντηκόντερος τε ἑκατὸν καὶ χιλίους τοξότας.
ἔφερε δὲ καὶ ἦγε πάντας διακρίνων οὐδένα. τῷ γὰρ φίλῳ
ἔφη χαριεῖσθαι μᾶλλον ἀποδιδούς, τὰ ἔλαβε, ἢ ἀρχὴν μὴδὲ
15 λαβών. συχνὰς μὲν δὴ τῶν νήσων ἀραιορήκεε, πολλὰ δὲ καὶ
τῆς ἡπείρου ἄσπεα. ἐν δὲ δὴ καὶ Λεσβίους πανστρατιῇ
βοηθέοντας Μιλησίοισι ναυμαχίῃ κρατήσας εἶλε, οἳ τὴν
τάφρον περὶ τὸ τεῖχος τὸ ἐν Σάμῳ πᾶσαν δεδεμένοι ὥρυξαν.
καὶ κως τὸν Ἀμασιν εὐτυχέων μεγάλως ὁ
20 Πολυκράτης οὐκ ἐλάνθανε, ἀλλὰ οἱ τοῦτ' ἦν ἐπιμελής.
πολλῷ δὲ ἔτι πλεῦνος οἱ εὐτυχίης γινομένης γράψας ἐς
βιβλίον τάδε ἐπέστειλε ἐς Σάμον. „Ἀμασις Πολυκράτει ὥδε
λέγει. ἡδὺ μὲν πυνθάνεσθαι ἄνδρα φίλον καὶ ξεῖνον εὖ
πρήσσοντα, ἐμοὶ δὲ αἰσαὶ μεγάλαι εὐτυχίαι οὐκ ἀρέσκουσι
25 ἐπισταμένῳ, τὸ θεῖον ὥς ἔστι φθονερόν. καὶ κως βούλομαι
καὶ αὐτὸς καί, τῶν ἂν κήδωμαι, τὸ μὲν τι εὐτυχέειν τῶν

Καμβύσης, εω (=ου), ὁ
Kambyses.

Αἰάκης, εος, ὁ Aiakes
(Vater des Polykrates).
δασάμενος (aor.
ἐδασάμην) teilen.

Ἀμασις, ιος, ὁ Amasis
(König von Ägypten).

δεκομαι = δέχομαι.

βεβωμένος 3 bekannt, in
aller Munde.

ὅκως = ὅπως.

οἱ enkl. = αὐτῷ.

ἰθύω begehren.

πεντηκόντερος, ου, ὁ
Fünfigruderer (Schiff).

τά rel.pron. = ἃ.

ἀρχὴν μὴδὲ überhaupt
nicht.

ἀραιορήκεε = ἡρήκει
(αἰρέω).

κως enkl. = πως enkl.

ἐπιμελής 2 Sorgen
bereitend.

πλεῦνος = πλέονος.

πρήσσοντα = πράττοντα.

τῶν rel.pron. = ὧν.

πρηγμάτων, τὸ δὲ προσπταίειν, καὶ οὕτω διαφέρειν τὸν
αἰῶνα ἐναλλάξ πρήσσω ἢ εὐτυχέειν τὰ πάντα. οὐδένα γάρ
κω λόγῳ οἶδα ἀκούσας, ὅστις ἐς τέλος οὐ κακῶς ἐτελεύτησε
30 πρόρριζος εὐτυχέων τὰ πάντα. σὺ ῶν νυν ἐμοὶ πειθόμενος
ποιήσων πρὸς τὰς εὐτυχίας τοιαύδε· φροντίσας, τὸ ἂν εὖρης
έόν τοί πλείστου ἄξιον καὶ ἐπ' ὧ σὺ ἀπολομένῳ μάλιστα τὴν
ψυχὴν ἀλγήσεις, τοῦτο ἀπόβαλε οὕτω, ὅπως μηκέτι ἥξει ἐς
ἀνθρώπους. ἦν τε μὴ ἐναλλάξ ἤδη τῶπὸ τούτου αἱ εὐτυχίαι
35 τοί τῇσι πάθῃσι προσπίπτωσι, τρόπῳ τῷ ἐξ ἐμεῦ ὑποκειμένῳ
ἀκέο.”

ταῦτα ἐπιλεξάμενος ὁ Πολυκράτης καὶ νόῳ λαβὼν, ὥς
οἱ εὖ ὑπετίθετο ὁ Ἄμασις, ἐδίζητο, ἐπ' ὧ ἂν μάλιστα τὴν
ψυχὴν ἀσηθείῃ ἀπολομένῳ τῶν κειμηλίων, διζήμενος δ'
40 εὕρισκε τόδε· ἦν οἱ σφρηγίς, τὴν ἐφόρει, χρυσόδετος,
σμαράγδου μὲν λίθου ἐοῦσα, ἔργον δὲ ἦν Θεοδώρου τοῦ
Τηλεκλέος Σαμίου. ἐπεὶ ὦν ταύτην οἱ ἐδόκεε ἀποβαλεῖν,
ἐποίησε τοιαύδε· πεντηκόντερον πληρώσας ἀνδρῶν ἐσέβη ἐς
αὐτήν, μετὰ δὲ ἀναγαγεῖν ἐκέλευε ἐς τὸ πέλαγος· ὥς δὲ ἀπὸ
45 τῆς νήσου ἐκὰς ἐγένετο, περιελόμενος τὴν σφρηγίδα πάντων
ὀρώντων τῶν συμπλόων ῥίπτει ἐς τὸ πέλαγος. τοῦτο δὲ
ποιήσας ἀπέπλεε, ἀπικόμενος δὲ ἐς τὰ οἰκία συμφορῇ
ἐχρᾶτο.

πέμπτη δὲ ἡ ἕκτη ἡμέρη ἀπὸ τούτων τάδε οἱ
50 συνήνεικε γενέσθαι· ἀνὴρ ἀλιεύς λαβὼν ἰχθὺν μέγαν τε καὶ
καλὸν ἡξίου μιν Πολυκράτει δῶρον δοῖναι· φέρων δὴ ἐπὶ
τὰς θύρας Πολυκράτει ἔφη ἐθέλειν ἐλθεῖν ἐς ὄψιν,
χωρήσαντος δὲ οἱ τούτου ἔλεγε διδούς τὸν ἰχθύν· „ὦ βασιλεῦ,
ἐγὼ τόνδε ἐλὼν οὐκ ἐδικαίωσα φέρειν ἐς ἀγορὴν, καίπερ γε
55 ἐὼν ἀποχειροβίотος, ἀλλά μοι ἐδόκεε σεῦ τε εἶναι ἄξιος καὶ
τῆς σῆς ἀρχῆς· σοὶ δὴ μιν φέρων δίδωμι.“ ὁ δὲ ἡσθεὶς τοῖσι

προσπταίω fehlschlagen.
ἐπαναλλάξ πρήσσω ich
habe einmal Erfolg,
einmal nicht.
ἐς τέλος letztlich.
πρόρριζος 2 gänzlich.
ῶν = οῦν.
τό *rel.pron.* = ὅ.
τοί *enkl.* = σοί *enkl.*

τῶπὸ τούτου = τὸ ἀπὸ
τούτου künftig.
ἐμεῦ = ἐμοῦ.
ὑποτίθωμι raten.
ἀκέομαι sich Heilung
verschaffen.
ἐπιλέγομαι lesen.
δίζημαι überlegen.
ἀσάομαι *pass. (aor.*
ἡσθήτην) betrübt werden.
κειμηλίον, ου, τό
Kostbarkeit.
σφρηγίς, ἴδος, ἡ
Siegelring.
τὴν *rel.pron.* = ἣν.
χρυσόδετος 2 mit Gold
eingefasst.

περιαιρέομαι hier: vom
Finger ziehen.

συμφορῇ χρῆσθαι sich
grämen, leiden.

ἀλιεύς, ἑως, ὁ Fischer.

μιν *enkl.* = αὐτόν.

χωρέω hier: gelingen.

ἀποχειροβίотος 2 von der
eigenen Hände Arbeit
lebend.

- ἔπεσι ἀμείβεται τοῖσδε· „κάρτα τε εὖ ἐποίησας καὶ χάρις
διπλήν τῶν τε λόγων καὶ τοῦ δώρου· καὶ σε ἐπὶ δεῖπνον
καλέομεν.“ ὁ μὲν ἄλκιυς μέγα ποιούμενος ταῦτα ἦγε ἐς τὰ
60 οἰκία, τὸν δὲ ἰχθὺν τάμνοντες οἱ θεράποντες εὐρίσκουσι ἐν τῇ
νηδύν αὐτοῦ ἐνεοῦσαν τὴν Πολυκράτεος σφρηγίδα. ὥς δὲ
εἰδὼν τε καὶ ἔλαβον τάχιστα, ἔφερον κεχαρηκότες παρὰ τὸν
Πολυκράτεια, διδόντες δὲ οἱ τὴν σφρηγίδα ἔλεγον, ὅτε
65 γράφει ἐς βιβλίον πάντα, τὰ ποιήσαντά μιν καταλελάβηκε,
γράφας δὲ ἐς Αἴγυπτον ἐπέθηκε.
- ἐπιλεξάμενος δὲ ὁ Ἄμασις τὸ βιβλίον τὸ παρὰ
Πολυκράτεος ἦκον ἔμαθε, ὅτι ἐκκομίσαι τε ἀδύνατον εἶη
ἀνθρώπῳ ἄνθρωπον ἐκ τοῦ μέλλοντος γίνεσθαι πρήγματος
70 καὶ ὅτι οὐκ εὖ τελευτήσῃν μέλλοι Πολυκράτης εὐτυχέων τὰ
πάντα, ὃς καί, τὰ ἀποβάλλει, εὐρίσκει. πέμψας δὲ οἱ κήρυκα
ἐς Σάμον διαλύεσθαι ἔφη τὴν ξεινίην. τοῦδε δὲ εἵνεκεν ταῦτα
ἐποίηε, ἵνα μὴ συντυχίης δεινῆς τε καὶ μεγάλης Πολυκράτεια
καταλαβούσης αὐτὸς ἀλγήσειε τὴν ψυχὴν ὥς περὶ ξείνου
75 ἀνδρός.

ἀμείβομαι antworten.

μέγα ποιούμενος
(=ποιούμενος) ταῦτα
hoch erfreut darüber.
τάμνω = τέμνω.
νηδύς, ὕος, ἡ Bauch.

ὅτε = ὅτινι.

καταλαμβάνω + acc.
widerfahren.
ἐπιτίθημι hier: senden.

τὰ *rel.pron.* = ἃ.

Sophokles: Göttliches gegen menschliches Recht?

(Soph. Ant. 499–525)

500	Ἀντιγόνη· τί δῆτα μέλλεις; ὥς ἐμοὶ τῶν σῶν λόγων <u>ἀρεστόν</u> οὐδὲν μηδ' <u>ἀρεσθείη</u> ποτέ, οὕτω δὲ καὶ σοὶ τὰμ' <u>ἀφανδάνοντ'</u> ἔφω. καίτοι πόθεν κλέος γ' ἂν εὐκλεέστερον κατέσχον ἢ τὸν αὐτάδελφον ἐν τάφῳ τιθεῖσα; τούτοις τοῦτο πᾶσιν ἀνδάνειν	ἀρεστός 3 gefällig. ἀρεσθείη = ἀρέσκοι. ἀφανδάνω missfallen.
505	λέγοιτ' ἂν, εἰ μὴ γλῶσσαν <u>ἐγκλήῃ</u> φόβος. ἀλλ' ἡ τυραννὶς πολλὰ τ' ἄλλ' εὐδαιμονεῖ κᾶξεστιν αὐτῇ θρᾶν λέγειν θ', ἃ βούλεται.	ἐγκλήῃ verschließen.
	Κρέων· σὺ τοῦτο μούνη τῶνδε Καθμείων ὀρᾷς. Ἀντιγόνη· ὀρῶσι χοῦτοι, σοὶ δ' <u>ὑπὶ λλουσι</u> στόμα.	ὑπὶ λλω verschließen.
510	Κρέων· σὺ δ' οὐκ ἐπαιδῇ, τῶνδε <u>χωρίς</u> εἰ φρονεῖς; Ἀντιγόνη· οὐδὲν γὰρ αἰσχρὸν τοὺς <u>ὁμοσπλάγχχους</u> σέβειν.	χωρίς + gen. fernab von. ὁμόσπλαγχνος 2 blutsverwandt.
	Κρέων· οὐκουν ὅμαιμος χῶ καταντίον θανών; Ἀντιγόνη· ὅμαιμος ἐκ μιᾶς τε καὶ ταύτου πατρός.	
	Κρέων· πῶς δῆτ' ἐκείνῳ δυσσεβῇ τιμᾷς χάριν;	
515	Ἀντιγόνη· οὐ μαρτυρήσει ταῦθ' ὁ κατθανὼν νέκυς. Κρέων· εἰ τοί <u>σφε</u> τιμᾷς <u>ἐξ ἴσου</u> τῷ δυσσεβεῖ. Ἀντιγόνη· οὐ γάρ τι δοῦλος, ἀλλ' ἀδελφὸς ὦλετο.	σφε enkl. = αὐτόν. ἐξ ἴσου + dat. in gleicher Weise wie.
	Κρέων· <u>πορθῶν</u> δὲ τήνδε γῆν· ὁ δ' ἀντιστάς ὕπερ. Ἀντιγόνη· ὅμως ὅ γ' Ἄιδης τοὺς νόμους ἴσους ποθεῖ.	πορθέω vernichten.
520	Κρέων· ἀλλ' οὐχ' ὁ χρηστός τῷ κακῷ λαχεῖν ἴσον. Ἀντιγόνη· τίς οἶδεν, εἰ κάτω 'στὶν <u>εὐαγῇ</u> τάδε;	εὐαγής 2 heilig.
	Κρέων· οὗτοι ποθ' οὐχθρός, οὐδ' ὅταν θάνη, φίλος. Ἀντιγόνη· οὗτοι συνέχθειν, ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφυν.	
	Κρέων· κάτω νυν ἔλθοῦσ', εἰ φιλητέον, φιλεῖ 525 κείνους· ἐμοῦ δὲ ζῶντος οὐκ ἄρξει γυνή.	

Thukydides: Methodik des Historikers

(Thuk. 1, 21-23)

- ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων τεκμηρίων ὅμως τοιαῦτα ἂν τις νομίζων μάλιστα, ἃ διήλθον, οὐχ ἀμαρτάνοι καὶ οὔτε, ὡς ποιηταὶ ὑμνήκασιν περὶ αὐτῶν ἐπὶ τὸ μείζον κοσμοῦντες, μᾶλλον πιστεύων οὔτε, ὡς λογογράφοι ξυνέθεσαν ἐπὶ τὸ
- 5 προσαγωγότερον τῇ ἀκροάσει ἢ ἀληθέστερον, ὄντα ἀνεξέλεγκτα καὶ τὰ πολλὰ ὑπὸ χρόνου αὐτῶν ἀπίστως ἐπὶ τὸ μυθῶδες ἐκνενικηκότα, ἠύρησθαι δὲ ἡγησάμενος ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων σημείων ὡς παλαιὰ εἶναι ἀποχρώντως. καὶ ὁ πόλεμος οὗτος καίπερ τῶν ἀνθρώπων, ἐν ᾧ μὲν ἂν
- 10 πολεμῶσι, τὸν παρόντα αἰεὶ μέγιστον κρινόντων, παυσαμένων δὲ τὰ ἀρχαῖα μᾶλλον θαυμαζόντων ἀπ' αὐτῶν τῶν ἔργων σκοποῦσι δηλώσει ὅμως μείζων γεγεννημένος αὐτῶν. καὶ ὅσα μὲν λόγῳ εἶπον ἕκαστοι ἢ μέλλοντες πολεμήσειν ἢ ἐν αὐτῷ ἤδη ὄντες, χαλεπὸν τὴν ἀκρίβειαν
- 15 αὐτὴν τῶν λεχθέντων διαμνημονεῦσαι ἦν ἐμοί τε, ὧν αὐτὸς ἤκουσα, καὶ τοῖς ἄλλοθεν ποθεν ἐμοὶ ἀπαγγέλλουσιν· ὡς δ' ἂν ἐδόκουν ἐμοὶ ἕκαστοι περὶ τῶν αἰεὶ παρόντων τὰ δέοντα μάλιστ' εἰπεῖν ἐχομένῳ ὅτι ἐγγύτατα τῆς ὑμπασης γνώμης τῶν ἀληθῶς λεχθέντων, οὕτως εἴρηται. τὰ δ' ἔργα τῶν
- 20 πραχθέντων ἐν τῷ πολέμῳ οὐκ ἐκ τοῦ παρατυχόντος πυθανόμενος ἠξίωσα γράφειν οὐδ', ὡς ἐμοὶ ἐδόκει, ἀλλ' οἷς τε αὐτὸς παρῆν καὶ τὰ παρὰ τῶν ἄλλων, ὅσον δυνατὸν, ἀκριβεῖα περὶ ἐκάστου ἐπεξελθών. ἐπιπόνως δὲ ἠύρισκετο, διότι οἱ παρόντες τοῖς ἔργοις ἐκάστοις οὐ ταῦτα περὶ τῶν
- 25 αὐτῶν ἔλεγον, ἀλλ' ὡς ἐκατέρων τις εὐνοίας ἢ μνήμης ἔχοι. καὶ ἐς μὲν ἀκρόασιν ἴσως τὸ μὴ μυθῶδες αὐτῶν ἀτερεπότερον φανεῖται· ὅσοι δὲ βουλήσονται τῶν τε
- προσαγωγός 3 hier: attraktiv.
ἀκρόασις, εως, ἡ
Lesung.
ἐπὶ τὸ μυθῶδες ἐκνικάω
sich ins Mythologische retten.
ἀποχρώντως adv. in ausreichender Weise.
ἐν ᾧ während.
- ἔργα, ὡν, τά Tatsachen.
δηλώω hier: sich offensichtlich erweisen als.
- τὰ αἰεὶ παρόντα die jeweilige Situation.
ἔχομαι adv. sich halten an.
ἡ ὑμπασα γνώμη
Gesamttenenz.
ἐκ τοῦ παρατυχόντος aus einer beliebigen Quelle.
- ἐπεξερχομαι
Nachforschungen anstellen.
- εὐνοια, ας, ἡ
Wohllollen.

- γενομένων τὸ σαφές σκοπεῖν καὶ τῶν μελλόντων ποτὲ αὖθις
κατὰ τὸ ἀνθρώπινον τοιούτων καὶ παραπλησίων ἔσεσθαι,
30 ὠφέλιμα κρίνειν αὐτὰ ἀρκούντως ἔξει. κτῆμά τε ἐς αἰεὶ
μᾶλλον ἢ ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα ἀκούειν ξύγκειται.
- τῶν δὲ πρότερον ἔργων μέγιστον ἐπράχθη τὸ Μηδικόν,
καὶ τοῦτο ὅμως δυοῖν ναυμαχίαιν καὶ πεζομαχίαιν ταχεῖαν
τὴν κρίσιν ἔσχευεν. τούτου δὲ τοῦ πολέμου μῆκός τε μέγα
35 προύβη παθήματά τε ξυνηνέχθη γενέσθαι ἐν αὐτῷ τῇ
Ἑλλάδι, οἷα οὐχ ἕτερα ἐν ἴσῳ χρόνῳ. οὔτε γὰρ πόλεις
τοσαῖδε ληφθεῖσαι ἡρημώθησαν, αἱ μὲν ὑπὸ βαρβάρων, αἱ δ'
ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἀντιπολεμούντων (εἰσὶ δ' αἱ καὶ οἰκήτορας
μετέβαλον ἀλίσκόμεναι), οὔτε φυγαὶ τοσαῖδε ἀνθρώπων καὶ
40 φόνος, ὁ μὲν κατ' αὐτὸν τὸν πόλεμον, ὁ δὲ διὰ τὸ στασιάζειν.
τά τε πρότερον ἀκοῇ μὲν λεγόμενα, ἔργῳ δὲ σπανιώτερον
βεβαιούμενα οὐκ ἄπιστα κατέστη σεισμῶν τε πέρι, οἱ ἐπὶ
πλεῖστον ἅμα μέρος γῆς καὶ ἰσχυρότατοι οἱ αὐτοὶ ἐπέσχον,
ἡλίου τε ἐκλείψεις, αἱ πυκνότεραι παρὰ τὰ ἐκ τοῦ πρὶν
45 χρόνου μνημονευόμενα ξυνέβησαν, αὖχμοί τε ἔστι παρ' οἷς
μεγάλοι καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ λιμοί καὶ ἡ οὐχ ἥκιστα
βλάβασα καὶ μέρος τι φθείρασα ἡ λοιμώδης νόσος. ταῦτα
γὰρ πάντα μετὰ τοῦδε τοῦ πολέμου ἅμα ξυνεπέθετο.
- ἤρξαντο δὲ αὐτοῦ Ἀθηναῖοι καὶ Πελοποννήσιοι λύσαντες
50 τὰς τριακοντούτεις σπονδὰς, αἱ αὐτοῖς ἐγένοντο μετὰ
Εὐβοίας ἄλωσιν. διότι δ' ἔλυσαν, τὰς αἰτίας προύγραψα
πρῶτον καὶ τὰς διαφορὰς τοῦ μή τινα ζητῆσαι ποτε, ἐξ ὅτου
τοσοῦτος πόλεμος τοῖς Ἑλλησι κατέστη. τὴν μὲν γὰρ
ἀληθεστάτην πρόφασιν, ἀφανεστάτην δὲ λόγῳ τοὺς
55 Ἀθηναίους ἡγοῦμαι μεγάλους γιγνομένους καὶ φόβον
παρέχοντας τοῖς Λακεδαιμονίοις ἀναγκάσαι ἐς τὸ πολεμεῖν.
- τὸ σαφές die
Grundstruktur.
κατὰ τὸ ἀνθρώπινον
nach menschlichem
Ermessen.
ἀρκούντως ἔχει es
genügt.
ἀγώνισμα, ατος, τὸ
Paradewerk.
- ξυμφέρεται es fñgt sich.
- μεταβάλλω
austauschen.
στασιάζω Unruhe
stiften.
σπάνιος 3 selten.
βεβαιώω bestätigen.
καθίσταμαι sich
herausstellen.
ἐπέχω ἐπί + acc.
kommen über.
αὖχμος, οὔ, ὁ Dñrre.
λιμός, οὔ, ὁ Hungersnot.
ἡ λοιμώδης νόσος Pest.
- τοῦ μή τινα ζητεῖν damit
niemand danach suche.
- πρόφασις, εως, ἡ
Rechtfertigung,
Kriegsgrund.
φόβον παρέχω Furcht
einjagen.

Sokrates, der weiseste Athener

(Plat. apol. 20c-21d; 22e– 23c)

- ὑπολάβοι ἀν οὖν τις ὑμῶν ἴσως· „ἀλλ’ ὦ Σώκρατες, τὸ
σὸν τί ἐστὶ πρᾶγμα; πόθεν αἱ διαβολαί σοι αὖται γηγόνασιν;
οὐ γὰρ δήπου σοῦ γε οὐδὲν τῶν ἄλλων περιττότερον
πραγματευομένου ἔπειτα τοσαύτη φήμη τε καὶ λόγος
5 γέγονεν, εἰ μὴ τι ἔπραττες ἄλλοιόν ἢ οἱ πολλοί. λέγε οὖν
ἡμῖν, τί ἐστίν, ἵνα μὴ ἡμεῖς περὶ σοῦ αὐτοσχεδιάζωμεν.“
ταυτί μοι δοκεῖ δίκαια λέγειν ὁ λέγων κἀγὼ ὑμῖν πειράσομαι
ἀποδείξαι, τί ποτ’ ἐστὶν τοῦτο, ὃ ἐμοὶ πεποίηκεν τό τε ὄνομα
καὶ τὴν διαβολήν. ἀκούετε δὴ. καὶ ἴσως μὲν δόξω τισὶν ὑμῶν
10 παίζειν· εὖ μέντοι ἴστε, πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐρῶ.
ἐγὼ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δι’ οὐδὲν ἄλλ’ ἢ διὰ σοφίαν
τινὰ τοῦτο τὸ ὄνομα ἔσχηκα. ποῖαν δὴ σοφίαν ταύτην; ἥπερ
ἐστὶν ἴσως ἀνθρωπίνη σοφία· τῷ ὄντι γὰρ κινδυνεύω ταύτην
εἶναι σοφός. οὗτοι δὲ τάχ’ ἄν, οὓς ἄρτι ἔλεγον, μείζω τινὰ ἢ
15 κατ’ ἀνθρώπον σοφίαν σοφοὶ εἶεν, ἢ οὐκ ἔχω, τί λέγω· οὐ
γὰρ δὴ ἔγωγε αὐτὴν ἐπίσταμαι, ἀλλ’ ὅστις φησὶ, ψεύδεται
τε καὶ ἐπὶ διαβολῇ τῇ ἐμῇ λέγει.
καί μοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ θορυβήσητε, μηδ’ ἐὰν
δόξω τι ὑμῖν μέγα λέγειν· οὐ γὰρ ἐμὸν ἐρῶ τὸν λόγον, ὃν ἂν
20 λέγω, ἀλλ’ εἰς ἀξιόχρεων ὑμῖν τὸν λέγοντα ἀνοίσω. τῆς γὰρ
ἐμῆς, εἰ δὴ τίς ἐστὶν σοφία καὶ οἴα, μάρτυρα ὑμῖν παρέξομαι
τὸν θεὸν τὸν ἐν Δελφοῖς. Χαιρεφῶντα γὰρ ἴστε πού. οὗτος
ἐμός τε ἐταῖρος ἦν ἐκ νέου καὶ ὑμῶν τῷ πλήθει ἐταῖρός τε
καὶ συνέφυγε τὴν φυγὴν ταύτην καὶ μεθ’ ὑμῶν κατηλθε.
25 καὶ ἴστε δὴ, οἶος ἦν Χαιρεφῶν, ὡς σφοδρὸς, ἐφ’ ὃ τι
ὀρμήσειεν. καὶ δὴ ποτε καὶ εἰς Δελφοὺς ἐλθὼν ἐτόλμησε
- ὑπολαμβάνω entgegen.
περιττότερος 3 hier:
größer.
αὐτοσχεδιάζω blindlinks
urteilen.
σοφία, ας, ἡ Wissen.
sc. ἐπιθυμεῖς εἰδέναι.
μείζων ἢ κατ’ ἀνθρώπον
übermenschlich.
μέγα λέγω Unerhörtes
sagen.
ἀξιόχρεως 2 würdig.
(τὸν λόγον) ἀναφέρω
(die Aussage)
zurückführen.
φυγὴν συμφεύγειν mit in
die Verbannung gehen.
κατέρχομαι
zurückkehren.
σφοδρὸς 3 energisch.
ὀρμάω sein Interesse
richten.

- τοῦτο μαντεύσασθαι — καί, ὅπερ λέγω, μὴ θορυβεῖτε, ὧ
ἄνδρες· ἤρετο γὰρ δὴ, εἴ τις ἐμοῦ εἴη σοφώτερος. ἀνείλεν οὖν ἀναιρέω weissagen
ἡ Πυθία μηδέν σοφώτερον εἶναι. καὶ τούτων πέρι ὁ ἀδελφὸς
30 ὑμῶν αὐτοῦ οὕτως μαρτυρήσει, ἐπειδὴ ἐκεῖνος τετελεύτηκεν.
σκέψασθε δὴ, ὧν ἔνεκα ταῦτα λέγω· μέλλω γὰρ ὑμᾶς
διδάξειν, ὅθεν μοι ἡ διαβολὴ γέγονεν. ταῦτα γὰρ ἐγὼ
ἀκούσας ἐνεθυμούμην οὕτως· „τί ποτε λέγει ὁ θεὸς καὶ τί
ποτε αἰνίττεται; ἐγὼ γὰρ δὴ οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν σύνοιδα
35 ἐμαυτῷ σοφὸς ὢν· τί οὖν ποτε λέγει φάσκων ἐμὲ σοφώτατον
εἶναι; οὐ γὰρ δὴ ποτε ψεύδεται γέ· οὐ γὰρ θέμις αὐτῷ.“ καὶ αἰνίττομαι in Rätseln
sprechen
πολὺν μὲν χρόνον ἠπόρουν, τί ποτε λέγει· ἔπειτα μόγισ πάνυ
ἐπὶ ζήτησιν αὐτοῦ τοιαύτην τινὰ ἐτραπόμην. θέμις, τό heiliges Recht.
μόγισ adv. widerwillig.
ἤλθον ἐπὶ τινὰ τῶν δοκούντων σοφῶν εἶναι ὡς ἐνταῦθα,
40 εἶπερ που, ἐλέγξων τὸ μαντεῖον καὶ ἀποφανῶν τῷ χρησμῷ,
ὅτι „οὕτως ἐμοῦ σοφώτερός ἐστι, σὺ δ' ἐμὲ ἔφησθα.“
διασκοπῶν οὖν τοῦτον — ὀνόματι γὰρ οὐδὲν δέομαι λέγειν,
ἣν δέ τις τῶν πολιτικῶν, πρὸς ὃν ἐγὼ σκοπῶν τοιοῦτόν τι
ἔπαθον, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ διαλεγόμενος αὐτῷ — ἐδοξέ
45 μοι οὗτος ὁ ἀνὴρ δοκεῖν μὲν εἶναι σοφὸς ἄλλοις τε πολλοῖς
ἀνθρώποις καὶ μάλιστα ἑαυτῷ, εἶναι δ' οὐ· κἄπειτα
ἐπειρώμην αὐτῷ δεικνύναι, ὅτι οἶοιτο μὲν εἶναι σοφός, εἴη δ'
οὐ. ἐντεῦθεν οὖν τούτῳ τε ἀπηχθόμην καὶ πολλοῖς τῶν
παρόντων· πρὸς ἐμαυτὸν δ' οὖν ἀπιὼν ἐλογιζόμην, ὅτι τούτου
50 μὲν τοῦ ἀνθρώπου ἐγὼ σοφώτερός εἰμι· κινδυνεύει μὲν γὰρ
ἡμῶν οὐδέτερος οὐδὲν καλὸν κάγαθόν εἰδέναι, ἀλλ' οὗτος μὲν
οἶεταί τι εἰδέναι οὐκ εἰδώς, ἐγὼ δέ, ὥσπερ οὖν οὐκ οἶδα, οὐδὲ
οἶομαι· ἔοικα γοῦν τούτου γε σμικρῷ τινι αὐτῷ τούτῳ
σοφώτερος εἶναι, ὅτι, ἂ μὴ οἶδα, οὐδὲ οἶομαι εἰδέναι. οὐδέτερος 3 keiner.

- 55 ἐκ ταυτησὶ δὴ τῆς ἐξετάσεως, ὧς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλαὶ
μὲν ἀπέχθαι μοι γέγονασι καὶ, οἷαι χαλεπώταται καὶ
βαρύνταται, ὥστε πολλὰς διαβολὰς ἀπ’ αὐτῶν γεγονέναι,
ὄνομα δὲ τοῦτο λέγεσθαι· σοφὸς εἶναι· οἴονται γὰρ με
ἐκάστοτε οἱ παρόντες ταῦτα αὐτὸν εἶναι σοφόν, ἃ ἂν ἄλλον
60 ἐξελέγξω. τὸ δὲ κινδυνεύει, ὧς ἄνδρες, τῷ ὄντι ὁ θεὸς σοφὸς
εἶναι καὶ ἐν τῷ χρησμῷ τούτῳ τοῦτο λέγειν, ὅτι ἡ
ἀνθρωπίνη σοφία ὀλίγου τινὸς ἄξία ἐστὶν καὶ οὐδενός. καὶ
φαίνεται τοῦτον λέγειν τὸν Σωκράτη — προσκεκλησθαι δὲ
τῷ ἐμῷ ὀνόματι ἐμὲ παράδειγμα ποιούμενος, ὥσπερ ἂν εἰ
65 εἴποι, ὅτι „οὗτος ὑμῶν, ὧς ἄνθρωποι, σοφώτατός ἐστιν, ὅστις
ὥσπερ Σωκράτης ἔγνωκεν, ὅτι οὐδενὸς ἄξιός ἐστι τῇ
ἀληθείᾳ πρὸς σοφίαν.“
- ταῦτ’ οὖν ἐγὼ μὲν ἔτι καὶ νῦν περιιὼν ζητῶ καὶ ἐρευνῶ
κατὰ τὸν θεόν, καὶ τῶν ἀστῶν καὶ ξένων ἂν τινα οἶώμαι
70 σοφὸν εἶναι· καὶ ἐπειδὴ μοι μὴ δοκῇ, τῷ θεῷ βοηθῶν
ἐπιδείκνυμαι, ὅτι οὐκ ἔστι σοφός. καὶ ὑπὸ ταύτης τῆς
ἀσχολίας οὔτε τι τῶν τῆς πόλεως πρᾶξαί μοι σχολὴ γέγονεν
ἄξιον λόγου οὔτε τῶν οἰκείων, ἀλλ’ ἐν πενίᾳ μυρία εἰμὶ διὰ
τὴν τοῦ θεοῦ λατρείαν.

ἀπέχθεια, ας, ἡ
Feindschaft.

παράδειγμα, ατος, τό
Beispiel.

ἐρευνᾶω forschen.

ἐπιδείκνυμαι
nachweisen.

λατρεία, ας, ἡ
Kultdienst.

Platon: Das Höhlengleichnis

(Plat. rep. 513a-517c)

- μετὰ ταῦτα δὴ, εἶπον, ἀπεικασον τοιούτῳ πάθει τὴν
ἡμετέραν φύσιν παιδείας τε περί καὶ ἀπαιδευσίας. ἰδὲ γὰρ
ἀνθρώπους οἷον ἐν καταγείῳ οἰκήσει σπηλαιώδει
ἀναπεπταμένην πρὸς τὸ φῶς τὴν εἴσοδον ἐχούσῃ μακρὰν
5 παρὰ πᾶν τὸ σπήλαιον ἐν ταύτῃ ἐκ παίδων ὄντας ἐν
δεσμοῖς καὶ τὰ σκέλη καὶ τοὺς αὐχένους, ὥστε μένειν τε
αὐτοὺς εἰς τε τὸ πρόσθεν μόνον ὁρᾶν, κύκλῳ δὲ τὰς
κεφαλὰς ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ἀδυνάτους περιάγειν, φῶς δὲ
αὐτοῖς πυρὸς ἄνωθεν καὶ πόρρωθεν καόμενον ὀπίσθεν
10 αὐτῶν, μεταξὺ δὲ τοῦ πυρὸς καὶ τῶν δεσμωτῶν ἐπάνω
ὁδόν· παρ' ἣν ἰδὲ τειχίον παρικοδομημένον, ὥσπερ τοῖς
θαυματοποιοῖς πρὸ τῶν ἀνθρώπων πρόκειται τὰ
παραφράγματα, ὑπὲρ ὧν τὰ θαύματα δεικνύουσιν.
ὁρῶ, ἔφη.
- 15 ὄρα τοίνυν παρὰ τοῦτο τὸ τειχίον φέροντας ἀνθρώπους
σκεύη τε παντοδαπὰ ὑπερέχοντα τοῦ τειχίου καὶ
ἀνδριάντας καὶ ἄλλα ζῶα λίθινά τε καὶ ξύλινα καὶ
παντοῖα εἰργασμένα, οἷον εἰκὸς τοὺς μὲν φθεγγομένους,
τοὺς δὲ σιγῶντας τῶν παραφερόντων.
- 20 ἄτοπον, ἔφη, λέγεις εἰκόνα καὶ δεσμώτας ἀτόπους.
ὁμοίους ἡμῖν, ἦν δ' ἐγώ· τοὺς γὰρ τοιούτους πρῶτον
μὲν ἑαυτῶν τε καὶ ἀλλήλων οἶει ἂν τι ἐωρακέναι ἄλλο
πλὴν τὰς σκιάς τὰς ὑπὸ τοῦ πυρὸς εἰς τὸ καταντικρὺ
αὐτῶν τοῦ σπηλαίου προσπιπτούσας;
- 25 πῶς γάρ, ἔφη, εἰ ἀκινήτους γε τὰς κεφαλὰς ἔχειν
ἠναγκασμένοι εἶεν διὰ βίου;

ἀπεικάζω vergleichen.

κατάγειος 2
unterirdisch.
σπηλαιώδης 2
höhlenartig.
ἀναπεπταμένος 3 nach
oben gerichtet.
αὐχὴν, ἐνός, ὁ Nacken.
αὐτοσχεδιάζω blindlinks
urteilen.

τειχίον, ου, τό
Mäuerchen.
θαυματοποιός, οὔ, ὁ
Künstler.
παραφράγμα, ατος, τό
(Absperrungs-)Wand.

σκεῦος, ους, τό
Gegenstand.
ἀνδριάς, άντος, ὁ Statue.

καταντικρὺ adv.
gegenüber.

τί δὲ τῶν παραφερομένων; οὐ ταῦτόν τοῦτο;

τί μήν;

sc. οἶε ἂν αὐτοὺς
έωρακέναι.

τί μήν; wozu denn die
Frage?

εἰ οὖν διαλέγεσθαι οἱοί τ' εἶεν πρὸς ἀλλήλους, οὐ

30 ταῦτα ἡγήῃ ἂν τὰ ὄντα αὐτοὺς νομίζειν, ἅπερ ὀρῶεν;
ἀνάγκη.

τί δ', εἰ καὶ ἡχῶ τὸ δεσμωτήριον ἐκ τοῦ καταντικρὺ
ἔχοι; ὅποτε τις τῶν παριόντων φθέγγαστο, οἶε ἂν ἄλλο τι
αὐτοὺς ἡγεῖσθαι τὸ φθεγγόμενον ἢ τὴν παριοῦσαν σκιάν;

35 μὰ Δί' οὐκ ἔγωγ', ἔφη.

παντάπασι δὴ, ἣν δ' ἐγώ, οἱ τοιοῦτοι οὐκ ἂν ἄλλο τι
νομίζοιεν τὸ ἀληθές ἢ τὰς τῶν σκευαστῶν σκιάς.

σκευαστόν, οὐ, τό hier:
Gegenstand.

πολλὴ ἀνάγκη, ἔφη.

σκόπει δὴ, ἣν δ' ἐγώ, αὐτῶν λύσιν τε καὶ ἴασιν τῶν τε
40 δεσμῶν καὶ τῆς ἀφροσύνης, οἶα τις ἂν εἴη, εἰ φύσει
τοιάδε συμβαίνοι αὐτοῖς· ὅποτε τις λυθείη καὶ
ἀναγκάσσοιτο ἐξαίφνης ἀνίστασθαι τε καὶ περιάγειν τὸν
αὐχένα καὶ βαδίζειν καὶ πρὸς τὸ φῶς ἀναβλέπειν, πάντα
δὲ ταῦτα ποιῶν ἀλγοῖ τε καὶ διὰ τὰς μαρμαρυγὰς

μαρμαρυγή, ἥς, ἢ
Flimmern.

45 ἀδυνατοῖ καθορᾶν ἐκεῖνα, ὧν τότε τὰς σκιάς ἐώρα, τί ἂν
οἶε αὐτόν εἰπεῖν, εἴ τις αὐτῷ λέγοι, ὅτι τότε μὲν ἐώρα
φλυαρίας, νῦν δὲ μᾶλλον τι ἐγγυτέρω τοῦ ὄντος καὶ πρὸς
μᾶλλον ὄντα τετραμμένος ὀρθότερον βλέποι, καὶ δὴ καὶ
ἕκαστον τῶν παριόντων δεικνὺς αὐτῷ ἀναγκάσοι ἐρωτῶν
50 ἀποκρίνεσθαι, ὅ τι ἔστιν; οὐκ οἶε αὐτόν ἀπορεῖν τε ἂν καὶ
ἡγεῖσθαι τὰ τότε ὀρώμενα ἀληθέστερα ἢ τὰ νῦν
δεικνύμενα;

φλυαρία, ας, ἢ Unsinn.

πολύ γ', ἔφη.

οὐκοῦν κἄν, εἰ πρὸς αὐτὸ τὸ φῶς ἀναγκάσοι αὐτόν
55 βλέπειν, ἀλγεῖν τε ἂν τὰ ὄμματα καὶ φεύγειν

sc. οἶε αὐτόν.

ἀποστρεφόμενον πρὸς ἐκεῖνα, ἃ δύναται καθορᾶν, καὶ νομίζειν ταῦτα τῷ ὄντι σαφέστερα τῶν δεικνυμένων;

οὕτως, ἔφη.

εἰ δέ, ἣν δ' ἐγώ, ἐντεῦθεν ἔλκοι τις αὐτὸν βία διὰ
60 τραχείας τῆς ἀναβάσεως καὶ ἀνάντους καὶ μὴ ἀνείη, πρὶν
ἐξελκύσειεν εἰς τὸ τοῦ ἡλίου φῶς, ἄρα οὐχὶ ὀδυνᾶσθαι τε
ἂν καὶ ἀγανακτεῖν ἐλκόμενον καὶ, ἐπειδὴ πρὸς τὸ φῶς
ἔλθοι, αὐγῆς ἂν ἔχοντα τὰ ὄμματα μεστὰ ὀρᾶν οὐδ' ἂν
ἐν δύνασθαι τῶν νῦν λεγομένων ἀληθῶν;

τραχύς 3 steinig.
ἀνάντης 2 steil bergauf
führend.
ὀδυνάομαι Schmerz
empfinden.
αὐγή, ἥς, ἡ Lichtglanz.

65 οὐ γὰρ ἂν, ἔφη, ἐξαίφνης γε.

συνηθείας δὴ, οἶμαι, δεοίτ' ἂν, εἰ μέλλοι τὰ ἄνω
ὄψεσθαι. καὶ πρῶτον μὲν τὰς σκιὰς ἂν ῥᾶστα καθορῶ
καὶ μετὰ τοῦτο ἐν τοῖς ὕδασι τὰ τε τῶν ἀνθρώπων καὶ
τὰ τῶν ἄλλων εἰδῶλα, ὕστερον δὲ αὐτά· ἐκ δὲ τούτων τὰ
70 ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ αὐτὸν τὸν οὐρανὸν νύκτωρ ἂν ῥᾶον
θεάσαιτο προσβλέπων τὸ τῶν ἄστρον τε καὶ σελήνης
φῶς ἢ μεθ' ἡμέραν τὸν ἡλίον τε καὶ τὸ τοῦ ἡλίου.

συνηθεία, ας, ἡ
Gewöhnung.
= καθορῶ.

πῶς δ' οὐ;

τελευταῖον δὴ, οἶμαι, τὸν ἡλίον, οὐκ ἐν ὕδασι οὐδ' ἐν
75 ἀλλοτρίᾳ ἐδρᾷ φαντάσματα αὐτοῦ, ἀλλ' αὐτὸν καθ'
αὐτὸν ἐν τῇ αὐτοῦ χώρᾳ δύναιτ' ἂν κατιδεῖν καὶ
θεάσασθαι, οἷός ἐστιν.

ἐδρα, ας, ἡ hier:
Position.
φάντασμα, ατος, τό
hier: Spiegelung.

ἀναγκαῖον, ἔφη.

καὶ μετὰ ταῦτ' ἂν ἤδη συλλογίζοιτο περὶ αὐτοῦ, ὅτι
80 οὗτος ὁ τὰς τε ὥρας παρέχων καὶ ἐνιαυτοὺς καὶ πάντα
ἐπιτροπεύων τὰ ἐν τῷ ὁρωμένῳ τόπῳ καὶ ἐκείνων, ὧν
σφεῖς ἑώρων, τρόπον τινὰ πάντων αἴτιος.

συλλογίζομαι den
Schluss ziehen.

ἐπιτροπεύω lenken.

σφεῖς nom. sie selbst
(Bewohner der Höhle).

δηλον, ἔφη, ὅτι ἐπὶ ταῦτα ἂν μετ' ἐκεῖνα ἔλθοι.

Sonne		Idee des Guten
natürliche Dinge		Ideen
Schatten natürlicher Dinge		mathematische Gegenstände $a^2 + b^2 = c^2$
Feuer		Sonne
künstliche Gegenstände		Lebewesen und Gegenstände
Schatten künstlicher Gegenstände		Bilder
Gleichnisebene		Sonnen- und Linien-gleichnis

Aristoteles: Der unbewegte Beweger

(met. 1072a21-1073a1)

καὶ ἔστι τι αἰὲν κινούμενον κίνησιν ἄπαυστον,
αὕτη δ' ἡ κύκλω (καὶ τοῦτο οὐ λόγῳ μόνον, ἀλλ'
ἔργῳ δῆλον), ὥστ' αἰδῖος ἂν εἴη ὁ πρῶτος οὐρανός.

ἄπαυστος 2 endlos.

αἰδῖος 2 ewig.

ἔστι τοίνυν τι καὶ, ὃ κινεῖ. ἐπεὶ δὲ τὸ κινούμενον
5 καὶ κινοῦν μέσον, τοίνυν ἔστι τι, ὃ οὐ κινούμενον
κινεῖ, αἰδῖον καὶ οὐσία καὶ ἐνέργεια οὖσα.

οὐσία, ας, ἡ Existenz.
ἐνέργεια, ας, ἡ
Aktualität.

κινεῖ δὲ ὧδε· τὸ ὀρεκτὸν καὶ τὸ νοητὸν κινεῖ οὐ
κινούμενα. τούτων τὰ πρῶτα τὰ αὐτά. ἐπιθυμητὸν
μὲν γὰρ τὸ φαινόμενον καλόν, βουλευτὸν δὲ πρῶτον
10 τὸ ὄν καλόν· ὀρεγόμεθα δὲ, διότι δοκεῖ, μᾶλλον ἢ
δοκεῖ, διότι ὀρεγόμεθα· ἀρχὴ γὰρ ἡ νόησις. νοῦς δὲ
ὑπὸ τοῦ νοητοῦ κινεῖται.

τὰ πρῶτα die ersten
Objekte.

νοητός 3 denkbar.

κινεῖ sc. θεῖον.

κινεῖ δὴ ὡς ἐρώμενον, κινούμενα δὲ τᾶλλα κινεῖ.
εἰ μὲν οὖν τι κινεῖται, ἐνδέχεται καὶ ἄλλως ἔχειν,
15 ὥστ', εἰ ἡ φορὰ πρώτη ἡ ἐνέργειά ἐστίν, ἥ
κινεῖται, ταύτη γε ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν, κατὰ
τόπον, καὶ εἰ μὴ κατ' οὐσίαν· ἐπεὶ δὲ ἔστι τι κινοῦν
αὐτὸ ἀκίνητον ὄν, ἐνεργεία ὄν τοῦτο, οὐκ ἐνδέχεται
ἄλλως ἔχειν οὐδαμῶς. φορὰ γὰρ ἡ πρώτη τῶν
20 μεταβολῶν, ταύτης δὲ ἡ κύκλω, ταύτην δὲ τοῦτο
κινεῖ. ἐξ ἀνάγκης ἄρα ἐστὶν ὄν καὶ, ἥ ἀνάγκη,
καλῶς, καὶ οὕτως ἀρχή.

ἐνδέχεται es ist möglich.
ἄλλως ἔχειν sich
verändern.
φορὰ, ας, ἡ Bewegung.

τι gemeint ist das
Göttliche.

τοῦτο nämlich das
Göttliche.

ἐκ τοιαύτης ἄρα ἀρχῆς ἡρτῆται ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ φύσις. διαγωγή δ' ἐστὶν, οἷα ἡ ἀρίστη μικρὸν χρόνον ἡμῖν· οὕτω γὰρ αἰὲ ἐκεῖνο (ἡμῖν μὲν γὰρ ἀδύνατον), ἐπεὶ καὶ ἡδονὴ ἡ ἐνέργεια τούτου· καὶ διὰ τοῦτο ἐργήγορσις, αἰσθησις, νόησις ἡδιστον, ἐλπίδες δὲ καὶ μνημαὶ διὰ ταῦτα.

ἡ δὲ νόησις ἡ καθ' αὐτήν τοῦ καθ' αὐτὸ ἀρίστου, καὶ ἡ μάλιστα τοῦ μάλιστα. αὐτὸν δὲ νοεῖ ὁ νοῦς κατὰ μετάληψιν τοῦ νοητοῦ· νοητὸς γὰρ γίνεταί θιγγάνων καὶ νοῶν, ὥστε ταῦτὸν νοῦς καὶ νοητόν. τὸ γὰρ δεκτικόν τοῦ νοητοῦ καὶ τῆς οὐσίας νοῦς, ἐνεργεῖ δὲ ἔχων, ὥστ' ἐκείνου μᾶλλον τοῦτο, ὃ δοκεῖ ὁ νοῦς θεῖον ἔχειν, καὶ ἡ θεωρία τὸ ἡδιστον καὶ ἄριστον.

εἰ οὖν οὕτως εὖ ἔχει, ὥς ἡμεῖς ποτέ, ὁ θεὸς αἰεὶ θαυμαστόν· εἰ δὲ μᾶλλον, ἔτι θαυμασιώτερον. ἔχει δὲ ὧδε. καὶ ζωὴ δὲ γε ὑπάρχει· ἡ γὰρ νοῦ ἐνέργεια ζωή, ἐκεῖνος δὲ ἡ ἐνέργεια· ἐνέργεια δὲ ἡ καθ' αὐτήν ἐκείνου ζωὴ ἀρίστη καὶ αἰδίος. φαμὲν δὴ τὸν θεὸν εἶναι ζῶον αἰδίον, ἄριστον, ὥστε ζωὴ καὶ αἰὼν συνεχῆς καὶ αἰδίος ὑπάρχει τῷ θεῷ· τοῦτο γὰρ ὁ θεός.

ἀρτάω aufhängen.

διαγωγή, ἧς, ἡ Leben (sc. τῆς ἀρχῆς).

ἐργήγορσις, εως, ἡ Wachheit.

καθ' αὐτήν, καθ' αὐτό an sich, als solches. μάλιστα im höchsten Sinne. μετάληψις, εως, ἡ Teilhabe.

θιγγάνω berühren. δεκτικόν, τό die Potentialität des Erfassens.

sc. τὸ νοητὸν καὶ τὴν οὐσίαν.

Epikur: Keine Angst vor Göttern und Tod

(ep. ad Menoec. = Diog. Laert. 10, 123-125)

- ἀ δέ σοι συνεχῶς παρήγγελλον, ταῦτα καὶ πρᾶπτε καὶ
μελέτα στοιχεῖα τοῦ καλῶς ζῆν ταῦτ' εἶναι διαλαμβάνων.
πρῶτον μὲν τὸν θεὸν ζῶον ἄφθαρτον καὶ μακάριον νομίζων,
ὡς ἡ κοινὴ τοῦ θεοῦ νόησις ὑπεγράφη, μηδὲν μήτε τῆς
5 ἀφθαρσίας ἀλλότριον μήτε τῆς μακαριότητος ἀνοίκειον
αὐτῷ προσαπτε. πᾶν δὲ τὸ φυλάττειν αὐτοῦ δυνάμενον τὴν
μετὰ ἀφθαρσίας μακαριότητα περὶ αὐτὸν δόξαζε. θεοὶ μὲν
γὰρ εἰσὶν· ἐναργής γὰρ αὐτῶν ἐστὶν ἡ γνῶσις· οἴους δ'
αὐτοὺς οἱ πολλοὶ νομίζουσιν, οὐκ εἰσὶν· οὐ γὰρ φυλάττουσιν
10 αὐτοὺς, οἴους νοοῦσιν. ἀσεβῆς δὲ οὐχ ὁ τοὺς τῶν πολλῶν
θεοὺς ἀναιρῶν, ἀλλ' ὁ τὰς τῶν πολλῶν δόξας θεοῖς
προσάπτων. οὐ γὰρ προλήψεις εἰσὶν, ἀλλ' ὑπολήψεις
ψευδεῖς αἱ τῶν πολλῶν ὑπὲρ θεῶν ἀποφάσεις. ἔνθεν αἱ
μέγιστα βλάβαι τε τοῖς κακοῖς ἐκ θεῶν ἐπάγονται καὶ
15 ὠφέλειαι τοῖς ἀγαθοῖς. ταῖς γὰρ ἰδίαις οἰκειούμενοι διὰ
παντὸς ἀρεταῖς τοὺς ὁμοίους ἀποδέχονται, πᾶν τὸ μὴ
τοιούτον ὡς ἀλλότριον.
- συνέδιξε δὲ ἐν τῷ νομίζειν μηδὲν πρὸς ἡμᾶς εἶναι τὸν
θάνατον· ἐπεὶ πᾶν ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἐν αἰσθήσει· στέρησις
20 δὲ ἐστὶν αἰσθήσεως ὁ θάνατος. ὅθεν γνῶσις ὀρθὴ τοῦ
μηδὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς τὸν θάνατον ἀπολαυστὸν ποιεῖ τὸ
τῆς ζωῆς θνητὸν οὐκ ἄπειρον προστιθεῖσα χρόνον, ἀλλὰ
τὸν τῆς ἀθανασίας ἀφελομένην πόθον. οὐδὲν γὰρ ἐστὶν ἐν
τῷ ζῆν δεινὸν τῷ κατειληφότε γνησίως τὸ μηδὲν ὑπάρχειν
25 ἐν τῷ μὴ ζῆν δεινόν. ὥστε μάταιος ὁ λέγων δεδιέναι τὸν
θάνατον οὐχ, ὅτι λυπήσει παρών, ἀλλ' ὅτι λυπεῖ μέλλων.
- μελετάω üben.
στοιχεῖα, ων, τά
Grundprinzipien.
διαλαμβάνω klar
erkennen.
ὑπογράφω beschreiben.
προσάπτω anhängen.
ἐναργής 2 offensichtlich.
προλήψεις, εως, ἡ von
vornherein bestehende
Realitäten.
ὑπολήψεις, εως, ἡ
Vermutung.
οἰκειόμαι vertraut
werden.
ἀποδέχομαι annehmen.
ἀπόλαυστος 2
genussreich.
καταλαμβάνω
verstehen.
γνησίως adv. klar.

Aus dem NT: Die Bergpredigt Jesu

(Mt. 5,1-7,29)

5 ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος, καὶ καθίσαντος αὐτοῦ προσῆλθαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ² καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων·

ὄχλος, ου, ὁ
Menschenmenge.

³ μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. ⁴ μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. ⁵ μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσιν τὴν γῆν. ⁶ μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. ⁷ μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. ⁸ μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται. ⁹ μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται. ¹⁰ μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. ¹¹ μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσιν καὶ εἰπῶσιν πᾶν πονηρὸν καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ. ¹² χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτως γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφῆτας τοὺς πρὸ ὑμῶν.

πτωχός, οὔ, ὁ Bettler.

παρακαλέω trösten.
πραῦς, εἶα, ὁ
sanft(mütig).
κληρονομέω erben.
χορτάζω speisen.

¹³ ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀλισθησεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ¹⁴ ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη· ¹⁵ οὐδὲ καίουσιν λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. ¹⁶ οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσιν τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

ἅλας, τό Salz.
μωραίνομαι
geschmacklos werden.
ἀλίζω salzig machen.
καταπατέω zertreten.
ἐκρύβην = ἐκρύφην.
μόδιος, ου, ὁ Scheffel.

¹⁷ μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφῆτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι. ¹⁸ ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν· ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἐν ἡ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται. ¹⁹

κεραία, ας, ἡ Punkt.

ὅς ἐάν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξῃ οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὅς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

ἐντολή, ἥς, ἡ Gebot.

²⁰ λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι, ἐάν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

πλεῖον περισσεύω in größerem Ausmaß vorhanden sein.

²¹ ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· οὐ φονεύσεις· ὅς δ' ἂν φονεύσῃ, ἐνοχος ἔσται τῇ κρίσει. ²² ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἐνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὅς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ· ῥακά, ἐνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὅς δ' ἂν εἴπῃ· μωρέ, ἐνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. ²³ ἐάν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ κεῖ μνηστῆς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ²⁴ ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ὕπαγε πρῶτον διαλλάγηθαι τῷ ἀδελφῷ σου καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. ²⁵ ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ, ἕως ὅτου εἴ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ, μήποτε σε παραδῷ ὁ ἀντιδικὸς τῷ κριτῇ καὶ ὁ κριτὴς τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθῇς. ²⁶ ἀμὴν λέγω σοι· οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράντην.

ἐνοχος 2 verantwortlich.

ῥακά Hohlkopf.
μῶρος, ου, ὁ Idiot.
γέεννα, ἥς, ἡ Gehenna.
θυσιαστήριον, ου, τό Opferaltar.

²⁷ ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέθη· οὐ μοιχεύσεις. ²⁸ ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτήν ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. ²⁹ εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι, ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν. ³⁰ καὶ εἰ ἡ δεξιὰ σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτήν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι, ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου εἰς γέενναν ἀπέλθῃ.

ἀντιδικός, ου, ὁ Prozessgegner.
ἕως ὅτου solange.
κοδράντης, ου, ὁ Quadrans (1/4 As: kleinste röm. Münze).
μοιχεύω die Ehe brechen.

σκανδαλίζω verführen.

³¹ ἐρρέθη δέ· ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀποστάσιον. ³² ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν

ἀποστάσιον, ου, τό Scheidungsbestätigung.

γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτός λόγου πορνείας ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι, καὶ ὃς ἐάν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται.

παρεκτός + gen. mit Ausnahme von.
ἐάν = ἄν.

³³ πάλιν ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· οὐκ ἐπιорκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου. ³⁴ ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὁμόσαι ὅλως· μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶν τοῦ θεοῦ, ³⁵ μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστὶν τῶν ποδῶν αὐτοῦ, μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶν τοῦ μεγάλου βασιλέως, ³⁶ μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὁμόσης, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ποιῆσαι ἢ μέλαιναν. ³⁷ ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν· ναὶ ναί, οὐ οὐ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστὶν.

μοιχάομαι zum Ehebruch verführen.

ὑποπόδιον, ου, τό Schemel.

³⁸ ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέθη· ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. ³⁹ ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίζει εἰς τὴν δεξιὰν σιαγὸνα σου, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· ⁴⁰ καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον· ⁴¹ καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἓν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο. ⁴² τῷ αἰτοῦντί σε δὸς καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανίσασθαι μὴ ἀποστραφῆς.

περισσός 3 + gen. darüber hinausgehend.

ῥαπίζω schlagen.
σιαγών, ὄνος, ἡ Kinn.
κρίνομαι + dat.
gerichtlich gegen jem. vorgehen.
ἀγγαρεύω (als Diener) requirieren.
δανίζω sich Geld borgen.

⁴³ ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέθη· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου. ⁴⁴ ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν· ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν διωκόντων ὑμᾶς, ⁴⁵ ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. ⁴⁶ ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελώναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; ⁴⁷ καὶ ἐὰν ἀσπάσῃσθε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ ἐθνικοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; ⁴⁸ ἔσσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστιν.

ἀνατέλλω aufgehen lassen.

βρέχω regnen lassen.
τελώνης, ου, ὁ Steuerpächter.

ἐθνικός, ου, ὁ Heide.

6 προσέχετε δὲ τὴν δικαιοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θαυμάζειν αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ² ὅταν οὖν ποιῆς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσσης ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ρύμαις, ὅπως

σαλπίγγω trompeten.
ὑποκριτής, ου, ὁ Heuchler, Schauspieler.
ρύμη, ης, ἡ Gasse.

δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. ³ σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου, τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου, ⁴ ὅπως ἡ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ αὐτὸς ἀποδώσει σοι.

⁵ καὶ ὅταν προσεύχησθε, οὐκ ἔσεσθε ὡς οἱ ὑποκριταί· ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἐστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. ⁶ σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἰσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου καὶ κλείσας τὴν θύραν σου πρόσευξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι. ⁷ προσευχόμενοι δὲ μὴ βατταλογήσητε ὥσπερ οἱ ἐθνικοί, δοκοῦσιν γὰρ, ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. ⁸ μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς, οἶδεν γὰρ ὁ πατήρ ὑμῶν, ὃν χρεῖαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. ⁹ οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς·

πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς,
ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου,
¹⁰ ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου,
γενηθήτω τὸ θέλημά σου,
ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ γῆς.

¹¹ τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον

¹² καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν,
ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφήκαμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν·

¹³ καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν,
ἀλλὰ ρύσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

¹⁴ ἐὰν γὰρ ἀφῇτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος· ¹⁵ ἐὰν δὲ μὴ ἀφῇτε τοῖς ἀνθρώποις, οὐδὲ ὁ πατήρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

¹⁶ ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὡς οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί, ἀφανίζουσιν γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσιν

γωνία, ας, ἡ Ecke.
πλατεῖα, ας, ἡ Straße.

ταμεῖον, ου, ὁ Zimmer.

βατταλογέω plappern,
schwätzen.

ἄρτον, ου, ὁ Brot.

ρύομαι erretten.
παράπτωμα, ατος, τό
Verfehlung.

νηστεύω fasten.
σκυθρωπός 3 finster
blickend.
ἀφανίζω hier:
verfinstern.

τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες· ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. ¹⁷ σὺ δὲ νηστεύων ἀλείψαι σου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, ¹⁸ ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυφαίῳ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυφαίῳ ἀποδώσει σοι.

ἀλείφω salben.

νίζω waschen.

κρυφαῖος 3 verborgen.

¹⁹ μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σῆς καὶ βρωσις ἀφανίζει καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσιν καὶ κλέπτουσιν· ²⁰ θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σῆς οὔτε βρωσις ἀφανίζει καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν· ²¹ ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρός σου, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδιά σου. ²² ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. ἐὰν οὖν ἡ ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται· ²³ ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν, τὸ σκότος πόσον. ²⁴ οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει· οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ. ²⁵ διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν· μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε ἢ τί πίητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν, τί ἐνδύσθησθε· οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖον ἐστὶν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος; ²⁶ ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεύρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν; ²⁷ τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἓνα; ²⁸ καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ, πῶς αὐξάνουσιν· οὐ κοπιῶσιν οὐδὲ νήθουσιν. ²⁹ λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων. ³⁰ εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιένυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι; ³¹ μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες· τί φάγωμεν; ἢ τί πίωμεν; ἢ τί περιβαλώμεθα; ³² πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητοῦσιν· οἶδεν γὰρ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος, ὅτι

σῆς, εὐός, ὁ Motte.

βρωσις, εως, ἡ Zerfall.

ἀφανίζω hier:

vernichten.

ἀπλοῦς 3 hier:

funktionstüchtig.

σκοτεινός 3 finster.

σκότος, ους, τό

Finsternis.

ἀντέχομαι+ gen. sich an
jem. halten.

μαμωνᾶς, ᾱ, ὁ

Mammon.

μεριμνάω sich sorgen.

πετεινόν, οὔ, τό Vogel.

θερίζω ernten.

ἀποθήκη, ης, ἡ

Scheune.

κρίνον, ου, τό Lilie.

κοπιᾶω sich abmühen.

νήθω spinnen.

κλίβανος, ου, ὁ Ofen.

χρηρίζετε τούτων ἀπάντων. ³³ ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. ³⁴ μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον, ἢ γὰρ αὔριον μεριμνήσει αὐτῆς· ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἢ κακία αὐτῆς.

ἀρκετός 3 ausreichend.

7 μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῇτε· ² ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε, καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται ὑμῖν. ³ τί δὲ βλέπεis τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς; ⁴ ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου· ἄφες ἐκβάλλω τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἢ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου; ⁵ ὑποκριτά, ἐκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

κάρφος, ους, τὸ Holzstückchen.
δοκός, οὐ, ὁ Sparren.

⁶ μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶν μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.

μαργαρίτα, ης, ἡ Perle.
χοῖρος, ου, ὁ Schwein.

⁷ αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε καὶ εὕρήσετε· κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. ⁸ πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. ⁹ ἢ τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον — μὴ λῖθον ἐπιδώσῃ αὐτῷ; ¹⁰ ἢ καὶ ἰχθὺν αἰτήσῃ — μὴ ὄφιν ἐπιδώσῃ αὐτῷ; ¹¹ εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.

μὴ = ἄρα μὴ.
ὄφιν, εως, ἡ Schlange.

¹² πάντα οὖν, ὅσα ἐὰν θέλητε, ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος γὰρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται. ¹³ εἰσέλθατε διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν καὶ πολλοὶ εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς, ¹⁴ ὅτι στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὕρισκοντες αὐτήν.

ἀπώλεια, ας, ἡ Verderben.
θλίβω bedrücken,
beengen.

¹⁵ προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασιν προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσιν λύκοι ἄρπαγες. ¹⁶ ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς· μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὰς ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; ¹⁷ οὕτως πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ, τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. ¹⁸ οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. ¹⁹ πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. ²⁰ ἄρα γε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. ²¹ οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι· κύριε, κύριε εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ²² πολλοὶ ἐροῦσίν μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· κύριε, κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι ἐπροφητεύσαμεν καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; ²³ καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.

²⁴ πᾶς οὖν, ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ὠκοδόμησεν αὐτοῦ τὴν οἰκίαν ἐπὶ τὴν πέτραν. ²⁵ καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέπεσαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ καὶ οὐκ ἔπεσεν, τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. ²⁶ καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους καὶ μὴ ποιῶν αὐτούς ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ὠκοδόμησεν αὐτοῦ τὴν οἰκίαν ἐπὶ τὴν ἄμμον. ²⁷ καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ καὶ ἔπεσεν καὶ ἦν ἡ πτωῖσις αὐτῆς μεγάλη.

²⁸ καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους· ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. ²⁹ ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς αὐτῶν.

ἄρπαξ, αἶγος reißend.
μήτι = ἄρα μή τι.
ἀκανθα, ἡς, ἡ
Dornenstrauch.
σταφυλή, ἡς, ἡ Traube.
τριβόλος, ου, ὁ Distel.
σῦκον, ου, τό Feige.
σαπρὸς 3 verdorrt.

δυνάμεις, εως, ἡ hier:
Wundertat.

πέτρα, ας, ἡ Fels.
βροχὴ, ἡς, ἡ Unwetter.

θεμελιόω fest verankern.

ἄμμος, ου, ἡ Sand.

ἐξουσία, ας, ἡ
Bevollmächtigung.

Paulus in Athen

(Apg. 17, 16 – 18,1)

ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις ἐκδεχομένου αὐτοῦ τοῦ Παύλου
παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ θεωροῦντος
κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν. διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ
συναγωγῇ τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς σεβομένοις καὶ ἐν τῇ
5 ἀγορᾷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντας.
τινὲς δὲ καὶ τῶν Ἐπικουρείων καὶ Στοιχῶν φιλοσόφων
συνέβαλλον αὐτῷ καὶ τινες ἔλεγον· τί ἂν θέλοι ὁ
σπερμολόγος οὗτος λέγειν; οἱ δὲ· ξένων δαιμονίων δοκεῖ
καταγγελεὺς εἶναι, ὅτι τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνάστασιν
10 εὐηγγελίζετο. ἐπιλαβόμενοί τε αὐτοῦ ἐπὶ τὸν Ἄρειον Πάγον
ἤγαγον λέγοντες· δυνάμεθα γινῶναι, τίς ἢ καινὴ αὕτη ἢ
ὑπὸ σοῦ λαλουμένη διδασχὴ; ξενίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς
τὰς ἀκοὰς ἡμῶν· βουλόμεθα οὖν γινῶναι, τίνα θέλει ταῦτα
εἶναι. Ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι εἰς
15 οὐδὲν ἕτερον ἡυκαίρουν ἢ λέγειν τι ἢ ἀκούειν τι καινότερον.
σταθεῖς δὲ ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ Ἀρείου Πάγου ἔφη·

„Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους
ὑμᾶς θεωρῶ· διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ
σεβάσματα ὑμῶν εὗρον καὶ βωμὸν, ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο·
20 ΑΓΝΩΣΤΩΙ ΘΕΩΙ. ὃ οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτο
ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ
πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς ὑπάρχων κύριος
οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν
ἀνθρωπίνων θεραπεύεται προσδεδεμένος τινος αὐτὸς διδούς
25 πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα· ἐποίησέν τε ἐξ ἑνὸς
πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ παντὸς προσώπου τῆς

ἐκδέχομαι erwarten.

κατείδωλος 2 voll von
Götterbildern.

οἱ σεβόμενοι hier: die
Proselyten.

σπερμολόγος, ου, ὁ
Schwätzer.

καινός 3 neu.

ξενίζω erstaunen,
befremden.

εὐκαιρέω Zeit haben.

δεισιδαίμων 2
götterfürchtig.

σεβάσμα, ατος, τό
Kultobjekt.

βωμός, οὔ, ὁ Altar.

πρόσωπον, ου, τό hier:
Region.

- γῆς ὀρίσας προστεταγμένους καιροὺς καὶ τὰς ὀροθεσίας τῆς
κατοικίας αὐτῶν, ζητεῖν τὸν θεὸν, εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν
αὐτὸν καὶ εὗροιεν καὶ γε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἐνὸς ἐκάστου ἡμῶν
30 ὑπάρχοντα. ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν,
ὥς καὶ τινες τῶν καθ' ὑμᾶς ποιητῶν εἰρήκασιν· τοῦ γὰρ καὶ
γένος ἐσμέν. γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ θεοῦ οὐκ ὀφειλομεν
νομίζειν χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ λίθῳ, χαράγματι τέχνης καὶ
ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον. τοὺς μὲν οὖν
35 χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ θεὸς τὰ νῦν παραγγέλλει
τοῖς ἀνθρώποις πάντας πανταχοῦ μετανοεῖν, καθότι
ἔστησεν ἡμέραν, ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν
δικαιοσύνῃ ἐν ἀνδρὶ, ᾧ ὥρισεν, πίστιν παρασχὼν πᾶσιν
ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν“.
- 40 ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν οἱ μὲν ἐχλεύαζον, οἱ δὲ
εἶπαν· ἀκουσόμεθά σου περὶ τούτου καὶ πάλιν. οὕτως ὁ
Παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν. τινὲς δὲ ἄνδρες
κολληθέντες αὐτῷ ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ Διονύσιος ὁ
Ἀρεοπαγίτης καὶ γυνὴ ὀνόματι Δάμαρις καὶ ἕτεροι σὺν
45 αὐτοῖς. μετὰ ταῦτα χωρισθεῖς ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἦλθεν εἰς
Κόρινθον.
- ὀρίζω festsetzen.
ὀροθεσία, ας, ἡ Grenze.
ψηλαφάω fassen.
- Aratos: φαινόμενα 5.
ὀφείλω hier: dürfen.
χάραγμα, ατος, τό
Ausprägung.
- πίστιν παρέχειν einen
Beweis liefern.
- ἐχλεύαζω spotten.
- κολλάομαι sich
anschließen.
- χωρίζομαι pass.
abreisen.

Paulus: Von der Einheit

(1 Kor. 12, 4-30)

- διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶν, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα· καὶ
διαιρέσεις διακονιῶν εἰσιν, καὶ ὁ αὐτὸς κύριος· καὶ
διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτὸς Θεός ὁ ἐνεργῶν τὰ
πάντα ἐν πᾶσιν. ἐκάστω δὲ δίδεται ἡ φανέρωσις τοῦ
5 πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον. ὧ μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος
δίδεται λόγος σοφίας, ἄλλω δὲ λόγος γνώσεως κατὰ τὸ
αὐτὸ πνεῦμα, ἑτέρω πίστις ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι, ἄλλω δὲ
χαρίσματα ἰαμάτων ἐν τῷ ἐνὶ πνεύματι, ἄλλω δὲ
ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλλω δὲ προφητεία, ἄλλω δὲ
10 διακρίσεις πνευμάτων, ἑτέρω γένη γλωσσῶν, ἄλλω δὲ
ἐρμηνεῖα γλωσσῶν· πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ
αὐτὸ πνεῦμα διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστω, καθὼς βούλεται.
- καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἓν ἐστὶν καὶ μέλη πολλὰ ἔχει,
πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος πολλὰ ὄντα ἓν ἐστὶν
15 σῶμα, οὕτως καὶ ὁ Χριστός· καὶ γὰρ ἐν ἐνὶ πνεύματι ἡμεῖς
πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, εἴτε Ἰουδαῖοι εἴτε
Ἕλληνες, εἴτε δοῦλοι εἴτε ἐλεύθεροι, καὶ πάντες ἐν πνεύμα
ἐποτίσθημεν. καὶ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἔστιν ἐν μέλος, ἀλλὰ
20 πολλά. ἐὰν εἴπῃ ὁ πούς, ὅτι οὐκ εἰμὶ χεὶρ, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ
σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος. καὶ
ἐὰν εἴπῃ τὸ οὖς, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμός, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ
σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος. εἰ ὅλον
τὸ σῶμα ὀφθαλμός, ποῦ ἡ ἀκοή; εἰ ὅλον ἀκοή, ποῦ ἡ
ὀσφρησις; νυνὶ δὲ ὁ Θεός ἔθετο τὰ μέλη, ἐν ἑκάστων αὐτῶν
25 ἐν τῷ σώματι, καθὼς ἠθέλησεν. εἰ δὲ ἦν τὰ πάντα ἐν
μέλος, ποῦ τὸ σῶμα; νῦν δὲ πολλὰ μὲν μέλη, ἐν δὲ σῶμα.
- διαιρέσεις, εως, ἡ Art,
Typ.
χάρισμα, ατος, τό Gabe.
ἐνεργημα, ατος, τό Tat.
- ἰαμα, ατος, τό Heilung.
- δύναμις, εως, ἡ
(besonderes) Talent.
γλῶσσα, ης, ἡ hier:
Glossolalie.
ἐρμηνεῖα, ας, ἡ
Deutung.
διαιρέω zuteilen.
- βαπτίζω taufen.
- ποτίζω tranken.
- παρὰ τοῦτο gegen seine
(eigene) Aussage.
- ὀσφρησις, εως, ἡ
Geruchssinn.

οὐ δύναται δὲ ὁ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρὶ· „χρεῖάν σου οὐκ ἔχω“ ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσίν· „χρεῖάν ὑμῶν οὐκ ἔχω“, ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος ἀσθενέστερα ὑπάρχειν ἀναγκαῖά ἐστιν, καὶ ἃ δοκοῦμεν ἀτιμότερα εἶναι τοῦ σώματος, τούτοις τιμὴν περισσότεραν περιτίθεμεν, καὶ τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν εὐσχημοσύνην περισσότεραν ἔχει, τὰ δὲ εὐσχήμονα ἡμῶν οὐ χρεῖαν ἔχει. ἀλλὰ ὁ θεὸς συνεκέρασεν τὸ σῶμα τῷ

35 ὑστερουμένῳ περισσότεραν δοῦς τιμὴν, ἵνα μὴ ἡ σχίσμα ἐν τῷ σώματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσιν τὰ μέλη. καὶ εἴτε πάσχει ἐν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη· εἴτε δοξάζεται ἐν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη.

περισσός 3 übermäßig.
ἀσχήμων 2
beeinträchtigt.
ἴαμα, ατος, τό Heilung.

ὑστερέομαι zu kurz kommen.
σχίσμα, ατος, τό Spaltung.
μεριμνάω sorgen.

ὑμεῖς δὲ ἐστε σῶμα Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους. καὶ

40 οὓς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, ἔπειτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήμψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν. μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται; μὴ πάντες διδάσκαλοι; μὴ πάντες δυνάμεις, μὴ

45 πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων; μὴ πάντες γλώσσαις λαλοῦσιν; μὴ πάντες διερμηνεύουσιν;

ἀντίληψις, εως, ἡ karitative Tätigkeit.
κυβέρνησις, εως, ἡ Führungsaufgaben.

Aus dem Diognetbrief: Das Christentum

(5,1 – 6,10)

Χριστιανοὶ γὰρ οὔτε γῆ οὔτε φωνῇ οὔτε ἔσθρῃ
διακεκριμένοι τῶν λοιπῶν εἰσιν ἀνθρώπων. οὔτε γάρ που
πόλεις ἰδίας κατοικοῦσιν οὔτε διαλέκτῳ τινὶ παρηλλαγμένη
χρῶνται οὔτε βίον παράσημον ἀσκοῦσιν. οὐ μὴν ἐπινοίᾳ τινὶ
5 καὶ φροντίδι πολυπραγμόνων ἀνθρώπων μάθημα τοῦτ'
αὐτοῖς ἐστὶν εὐρημένον οὐδὲ δόγματος ἀνθρωπίνου
προεστᾶσιν ὥσπερ ἔνιοι. κατοικοῦντες δὲ πόλεις Ἑλληνίδας
τε καὶ βαρβάρους, ὡς ἕκαστος ἐκληρώθη, καὶ τοῖς
ἐγχωρίοις ἔθρῃν ἀκολουθοῦντες ἔν τε ἐσθῇτι καὶ διαίτῃ
10 καὶ τῷ λοιπῷ βίῳ θαυμαστὴν καὶ ὁμολογουμένως
παράδοξον ἐνδείκνυνται τὴν κατάστασιν τῆς ἑαυτῶν
πολιτείας.

παρηλλαγμένος 3
ungewöhnlich.
παράσημος 2
absonderlich.

κληρόομαι *pass.* durch
das Los zugeteilt
bekommen.
δαίτα, ης, ἡ Ernährung.

κατάστασις, εως, ἡ
Verfassung.

πατρίδας οἰκοῦσιν ἰδίας, ἀλλ' ὡς πάροικοι· μετέχουσι
πάντων ὡς πολῖται καὶ πανθ' ὑπομένουσιν ὡς ξένοι· πᾶσα
15 ξένη πατρίς ἐστὶν αὐτῶν καὶ πᾶσα πατρίς ξένη. γαμοῦσιν
ὡς πάντες, τεκνογονοῦσιν, ἀλλ' οὐ ῥίπτουσι τὰ γεννώμενα.
τράπεζαν κοινὴν παρατίθενται, ἀλλ' οὐ κοίτην. ἐν σαρκὶ
τυγχάνουσιν, ἀλλ' οὐ κατὰ σάρκα ζῶσιν. ἐπὶ γῆς
διατρίβουσιν, ἀλλ' ἐν οὐρανῷ πολιτεύονται. πείθονται τοῖς
20 ὠρισμένοις νόμοις καὶ τοῖς ἰδίοις βίοις νικῶσι τοὺς νόμους.
ἀγαπῶσι πάντα καὶ ὑπὸ πάντων διώκονται. ἀγνοοῦνται
καὶ κατακρίνονται· θανατοῦνται καὶ ζωοποιοῦνται.
πτωχεύουσι καὶ πλουτίζουσι πολλούς· πάντων ὑστεροῦνται
καὶ ἐν πᾶσι περισσεύουσιν. ἀτιμοῦνται καὶ ἐν ταῖς ἀτιμίαις
25 δοξάζονται· βλασφημοῦνται καὶ δικαιοῦνται. λοιδοροῦνται
καὶ εὐλογοῦσιν· ὑβρίζονται καὶ τιμῶσιν. ἀγαθοποιοῦντες ὡς

πάροικος, ου, ὁ
Immigrant.

κοίτη, ης, ἡ Bett.

ὑστερέομαι + *gen.* zu
kurz kommen (in etw.).
περισσεύω Überfluss
haben.

- κακοὶ κολάζονται· κολαζόμενοι χαίρουσιν ὡς
ζωοποιούμενοι. ὑπὸ Ἰουδαίων ὡς ἀλλόφυλοι πολεμοῦνται
καὶ ὑπὸ Ἑλλήνων διώκονται καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἔχθρας
30 εἶπεῖν οἱ μισοῦντες οὐκ ἔχουσιν.
- ἀπλῶς δ' εἶπεῖν, ὅπερ ἐστὶν ἐν σώματι ψυχῇ, τοῦτ' εἰσὶν
ἐν κόσμῳ Χριστιανοί. ἔσπαρται κατὰ πάντων τῶν τοῦ
σώματος μελῶν ἡ ψυχὴ καὶ Χριστιανοὶ κατὰ τὰς τοῦ
κόσμου πόλεις. οἴκει μὲν ἐν τῷ σώματι ψυχῇ, οὐκ ἔστι δὲ
35 ἐκ τοῦ σώματος· καὶ Χριστιανοὶ ἐν κόσμῳ οἰκοῦσιν, οὐκ
εἰσὶ δὲ ἐκ τοῦ κόσμου. ἀόρατος ἡ ψυχὴ ἐν ὁρατῷ φρουρεῖται
τῷ σώματι· καὶ Χριστιανοὶ γινώσκονται μὲν ὄντες ἐν τῷ
κοσμῷ, ἀόρατος δὲ αὐτῶν ἡ θεοσέβεια μένει. μισεῖ τὴν
ψυχὴν ἡ σὰρξ καὶ πολεμεῖ μηδὲν ἀδικουμένη, διότι ταῖς
40 ἡδοναῖς κωλύεται χρῆσθαι· μισεῖ καὶ Χριστιανούς ὁ κόσμος
μηδὲν ἀδικούμενος, ὅτι ταῖς ἡδοναῖς ἀντιτάσσονται. ἡ ψυχὴ
τὴν μισοῦσαν ἀγαπᾷ σάρκα καὶ τὰ μέλη· καὶ Χριστιανοὶ
τοὺς μισοῦντας ἀγαπῶσιν. ἐγκέκλεισται μὲν ἡ ψυχὴ τῷ
σώματι, συνέχει δὲ αὐτὴ τὸ σῶμα· καὶ Χριστιανοὶ
45 κατέχονται μὲν ὡς ἐν φρουρᾷ τῷ κόσμῳ, αὐτοὶ δὲ
συνέχουσι τὸν κόσμον. ἀθάνατος ἡ ψυχὴ ἐν θνητῷ
σκηνώματι κατοικεῖ· καὶ Χριστιανοὶ παροικοῦσιν ἐν
φθαρτοῖς τὴν ἐν οὐρανοῖς ἀφθαρσίαν προσ δεχόμενοι.
κακουργουμένη σιτίοις καὶ ποτοῖς ἡ ψυχὴ βελτιοῦται· καὶ
50 Χριστιανοὶ κολαζόμενοι καθ' ἡμέραν πλεονάζουσι μᾶλλον.
- εἰς τοσαύτην αὐτοὺς τάξιν ἔθετο ὁ Θεός, ἣν οὐ θεμιτὸν
αὐτοῖς παραιτήσασθαι.
- ἀλλόφυλος, ου, ὁ
Fremdländer.
- κατὰ + gen. über ... hin.
- ἀντιτάσσομαι sich
entgegenstellen.
- σκήνωμα, ατος, τό Zelt.
φθαρτός 3 hier:
vergänglich.
- τάξις, εως, ἡ Posten (im
Heer).
παραιτέομαι durch
Bitten abwenden.

Lukian: Menippos und Charon

(Lukian. dial. mort. 2)

	Χάρων·	ἀπόδος, ὦ <u>κατάρατε</u> , τὰ <u>πορθμεῖα</u> .	κατάρατος 2 verflucht. πορθμεῖα, ων, τὰ Fährgeld.
	Μένιππος·	βόα, εἰ τοῦτό σοι, ὦ Χάρων, ἥδιον.	
	Χάρων·	ἀπόδος, φημί, <u>ἀνθ' ὧν</u> σε <u>διεπορθμεύσαμεν</u> .	ἀνθ' ὧν dafür, dass. διαπορθμεύω mit der Fähre übersetzen.
	Μένιππος·	οὐκ ἂν λάβοις παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος.	
5	Χάρων·	ἔστι δέ τις ὀβολὸν μὴ ἔχων;	
	Μένιππος·	εἰ μὲν καὶ ἄλλος τις, οὐκ οἶδα, ἐγὼ δ' οὐκ ἔχω.	ἄγχω erwürgen.
	Χάρων·	καὶ μὴν <u>ἄγξω</u> σε νῆ τὸν Πλούτωνα, ὦ <u>μιαρέ</u> , ἥν μὴ ἀποδῶς.	μιαρός, οὔ, ὁ Frevler.
	Μένιππος·	κάγὼ τῷ ξύλῳ σου <u>πατάξας</u> διαλύσω τὸ 10 <u>κρανίον</u> .	πατάσσω schlagen. κρανίον, ου, τό Schädel.
	Χάρων·	μάτην οὖν ἔση πεπλευκὼς τοσοῦτον πλοῦν.	
	Μένιππος·	ὁ Ἑρμῆς ὑπὲρ ἐμοῦ σοι ἀποδότω, ὅς με παρέδωκέ σοι.	
	Ἑρμῆς·	νῆ Δί' <u>ὀναίμην</u> γε, εἰ μέλλω καὶ ὑπερεκτίνειν 15 τῶν νεκρῶν.	ὀναίμην da möchte ich was davon haben (ironisch).
	Χάρων·	οὐκ ἀποστήσομαί σου.	
	Μένιππος·	τούτου γε ἔνεκα <u>νεωλκήσας</u> τὸ <u>πορθμεῖον</u> παράμενε· πλήν ἄλλ', ὅ γε μὴ ἔχω, πῶς ἂν λάβοις;	νεωλκέω das Schiff an Land ziehen. πορθμεῖον, ου, τό Fährschiff.
20	Χάρων·	σὺ δ' οὐκ ἥδεις κομίζεῖν δέον;	
	Μένιππος·	ἥδειν μὲν, οὐκ εἶχον δέ. τί οὖν; ἐχρῆν διὰ τοῦτο μὴ ἀποθανεῖν;	
	Χάρων·	μόνος οὖν <u>αὐχῆσαι</u> <u>προῖκα</u> πεπλευκέναι;	αὐχέω sich rühmen. προῖκα ohne Bezahlung.
	Μένιππος·	οὐ προῖκα, ὦ βέλτιστε· καὶ γὰρ <u>ἤντλησα</u> καὶ 25 τῆς <u>κώπης</u> συνεπελαβόμην καὶ οὐκ ἔκλαον μόνος τῶν ἄλλων <u>ἐπιβατῶν</u> .	ἠντλέω schöpfen. κώπη, ης, ἡ Steuerruder. ἐπιβατής, οὔ, ὁ Fahrgast.

- Χάρων· οὐδὲν ταῦτα πρὸς πορθμέα· τὸν ὀβολὸν πορθμεύς, ἕως, ὁ
ἀποδοῦναί σε δεῖ· οὐ θέμις ἄλλως γενέσθαι. Fährmann.
- Μένιππος· οὐκοῦν ἄπαγέ με αὖθις ἐς τὸν βίον.
- 30 Χάρων· χάριεν λέγεις, ἵνα καὶ πληγὰς ἐπὶ τούτῳ παρὰ
τοῦ Αἰακοῦ προσλάβω.
- Μένιππος· μὴ ἐνόχλει οὔν. ἐνόχλέω einen Wirbel
machen.
- Χάρων· δεῖξον, τί ἐν τῇ πήρᾳ ἔχεις. πήρα, ας, ἡ Wandersack.
- Μένιππος· θέρμους, εἰ θέλεις, καὶ τῆς Ἑκάτης τὸ δεῖπνον. θέρμος, ου, ὁ Lupine.
- 35 Χάρων· πόθεν τοῦτον ἡμῖν, ὦ Ἑρμῆ, τὸν κύνα ἡγάγες;
οἷα δὲ καὶ ἐλάλει παρὰ τὸν πλοῦν τῶν ἐπιβατῶν
ἀπάντων καταγελῶν καὶ ἐπισκώπτων καὶ μόνος ἐπισκώπτω verhöhn.
- Ἑρμῆς· ἀγνοεῖς, ὦ Χάρων, ὅντινα ἄνδρα διεπόρθμευσας;
40 ἐλεύθερον ἀκριβῶς· οὐδένος αὐτῷ μέλει. οὗτός
ἐστίν ὁ Μένιππος.
- Χάρων· καὶ μὴν, ἂν σε λάβω ποτέ —
- Μένιππος· ἂν λάβῃς, ὦ βέλτιστε· δις δὲ οὐκ ἂν λάβοις.

Pausanias: die Zeusstatue von Olympia

(Paus. 5, 11)

- καθ'έζεται μὲν δὴ ὁ θεὸς ἐν θρόνῳ χρυσοῦ πεποιημένος καὶ
ἐλέφαντος· στέφανος δὲ ἐπικείται οἱ τῇ κεφαλῇ μεμιμημένος
ἐλαίας κλώνας. ἐν μὲν δὴ τῇ δεξιᾷ φέρει Νίκην ἐξ ἐλέφαντος
καὶ ταύτην καὶ χρυσοῦ ταινίαν τε ἔχουσιν καὶ ἐπὶ τῇ
5 κεφαλῇ στέφανον· τῇ δὲ ἀριστερᾷ τοῦ θεοῦ χειρὶ ἔνεστι
σκήπτρον μετάλλοις τοῖς πᾶσιν ἡνδισμένον, ὁ δὲ ὄρνις ὁ ἐπὶ
τῷ σκήπτρῳ καθήμενός ἐστιν ὁ ἀετός. χρυσοῦ δὲ καὶ τὰ
ὑποδήματα τῷ θεῷ καὶ ἱμάτιον ὡσαύτως ἐστί· τῷ δὲ ἱματίῳ
ζώδιά τε καὶ τῶν ἀνδρῶν τὰ κρίνα ἐστὶν ἐμπεποιημένα.
- 10 ὁ δὲ θρόνος ποικίλος μὲν χρυσῷ καὶ λίθοις, ποικίλος δὲ
καὶ ἐβένῳ τε καὶ ἐλέφαντί ἐστι· καὶ ζῶά τε ἐπ' αὐτοῦ
γραφῇ μεμιμημένα καὶ ἀγάλματά ἐστιν εἰργασμένα. Νῖκαι
μὲν δὴ τέσσαρες χορευουσῶν παρεχόμεναι σχῆμα κατὰ
ἐκάστον τοῦ θρόνου τὸν πόδα, δύο δὲ εἰσιν ἄλλαι πρὸς
15 ἐκάστου πέζῃ ποδός. τῶν ποδῶν δὲ ἐκατέρῳ τῶν ἔμπροσθεν
παιδῆς τε ἐπικεῖνται Θηβαίων ὑπὸ σφιγγῶν ἡρπασμένοι, καὶ
ὑπὸ τὰς σφίγγας Νιόβης τοὺς παῖδας Ἀπόλλων
καταποξεύουσι καὶ Ἄρτεμις.
- τῶν δὲ τοῦ θρόνου μεταξὺ ποδῶν τέσσαρες κανόνες εἰσίν,
20 ἐκ ποδός ἐς πόδα ἕτερον διήκων ἕκαστος. τῷ μὲν δὴ κατ'
εὐθὺ τῆς ἐσόδου κανόνι ἐπτά ἐστὶν ἀγάλματα ἐπ' αὐτῷ, τὸ
γὰρ ὄγδοον ἐξ αὐτῶν οὐκ ἴσασι τρόπον ὄντινα ἐγένετο
ἀφανές· εἴη δ' ἂν ἀγωνισμάτων ἀρχαίων ταῦτα μιμήματα,
οὐ γὰρ πῶς τὰ ἐς τοὺς παῖδας ἐπὶ ἡλικίας ἤδη καθειστήκει
25 τῆς Φειδίου. τὸν δὲ αὐτὸν ταινίᾳ τὴν κεφαλὴν ἀναδόμενον
εἰοικέναι τὸ εἶδος Παντάρκει λέγουσι, μαιράκιον δὲ Ἥλεϊον
τὸν Παντάρκη παιδικὰ εἶναι τοῦ Φειδίου· ἀνείλετο δὲ καὶ ἐν
- ἐλέφας, αὐτός, ὁ
Elfenbein.
οἱ = αὐτῷ.
κλών, ὠνός, ὁ Zweig.
ταινία, ας, ἡ Kopfbinde.
- ἀνθίζω verziern.
- ἀετός, οὐ, ὁ Adler.
- κρίνον, ου, τό Lilie.
- ἐβένος, ου, ἡ Ebenholz.
- πέζῃ, ης, ἡ Basis.
- κανών, ὄνος, ὁ
Querleiste.
διήκω sich spannen.
κατ' εὐθύ auf der
gegenüber liegenden
Steite.
- καθ'έστηκεν eingerichtet
sein, bestehen.
ἀναδέω umwinden.
μαιράκιον, ου, τό
Jüngling.
παιδικά, ὦν, τὰ
Geliebter.

- παισὶν ὁ Παντάρκης πάλης νίκην Ὀλυμπιάδι ἔκτη πρὸς ταῖς
ὀγδοήκοντα. ἐπὶ δὲ τῶν κανόνων τοῖς λοιποῖς ὁ λόχος ἐστὶν ὁ
30 σὺν Ἡρακλεῖ μαχόμενος πρὸς Ἀμαζόνας· ἀριθμὸς μὲν δὴ
συναμφοτέρων ἐς ἐννέα ἐστὶ καὶ εἴκοσι, τέτακται δὲ καὶ
Θησεὺς ἐν τοῖς συμμάχοις τῷ Ἡρακλεῖ. ἀνέχουσι δὲ οὐχ οἱ
πόδες μόνοι τὸν θρόνον, ἀλλὰ καὶ κίονες ἴσοι τοῖς ποσὶ
μεταξὺ ἐστηκότες τῶν ποδῶν. ὑπελθεῖν δὲ οὐχ οἷόν τέ ἐστίν
35 ὑπὸ τὸν θρόνον, ὥσπερ γε καὶ ἐν Ἀμύκλαις ἐς τὰ ἐντὸς τοῦ
θρόνου παρερχόμεθα· ἐν Ὀλυμπίᾳ δὲ ἐρύματα τρόπον τοίχων
πεποιημένα τὰ ἀπειργοντά ἐστι. τούτων τῶν ἐρυμάτων ὅσον
μὲν ἀπαντικρὺ τῶν θυρῶν ἐστίν, ἀλήλιπται κυανῶ μόνον, τὰ
δὲ λοιπὰ αὐτῶν παρέχεται Παναίνου γραφάς. ἐν δὲ αὐταῖς
40 ἐστὶ μὲν οὐρανὸν καὶ γῆν Ἄτλας ἀνέχων, παρέστηκε δὲ καὶ
Ἡρακλῆς ἐκδέξασθαι τὸ ἄχθος ἐθέλων τοῦ Ἄτλαντος, ἔτι δὲ
Θησεὺς τε καὶ Πειρίθους καὶ Ἑλλάς τε καὶ Σαλαμὶς ἔχουσα
ἐν τῇ χειρὶ τὸν ἐπὶ ταῖς ναυσὶν ἄκραις ποιούμενον κόσμον,
Ἡρακλέους τε τῶν ἀγωνισμάτων τὸ ἐς τὸν λέοντα τὸν ἐν
45 Νεμέᾳ καὶ τὸ ἐς Κασσάνδραν παρανόμημα Αἴαντος,
Ἴπποδάμειά τε ἢ Οἰνομάου σὺν τῇ μητρὶ καὶ Προμηθεὺς ἔτι
ἐχόμενος μὲν ὑπὸ τῶν δεσμῶν, Ἡρακλῆς δὲ ἐς αὐτὸν ῥηται·
λέγεται γὰρ δὴ καὶ τόδε ἐς τὸν Ἡρακλέα, ὥς ἀποκτείναι
μὲν τὸν αἰετὸν, ὃς ἐν τῷ Καυκάσῳ τὸν Προμηθεά ἐλύπει,
50 ἐξέλοιτο δὲ καὶ αὐτὸν Προμηθεά ἐκ τῶν δεσμῶν. τελευταῖα
δὲ ἐν τῇ γραφῇ Πενθεσίλειά τε ἀφιεῖσα τὴν ψυχὴν καὶ
Ἀχιλλεὺς ἀνέχων ἐστὶν αὐτήν· καὶ Ἑσπερίδες δύο φέρουσι τὰ
μῆλα, ὧν ἐπιτετράφθαι λέγονται τὴν φρουράν. Πάναινος μὲν
δὴ οὗτος ἀδελφός τε ἦν Φειδίου, καὶ αὐτοῦ καὶ Ἀθήνησιν ἐν
55 Ποικίλῃ τὸ Μαραθῶνι ἔργον ἐστὶ γεγραμμένον. ἐπὶ δὲ τοῖς
ἀνωτάτω τοῦ θρόνου πεποίηκεν ὁ Φειδίας ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν
τοῦ ἀγάλματος τοῦτο μὲν Χάριτας, τοῦτο δὲ Ὀρας, τρεῖς
ἐκατέρας. εἶναι γὰρ θυγατέρας Διὸς καὶ ταύτας ἐν ἔπεσιν
- πάλη, ης, ἢ Ringkampf.
λόχος, ου, ὁ Truppe.
κίων, ονος, ὁ Säule.
ἐρύμα, ατος, τό
Schranke.
ἀπαντικρυ + gen.
gegenüber.
ἀλείφω bemalen.
κυανός 3 dunkelblau.
ναῦς ἄκρα Bug.
παρανόμημα, ατος, τό
Frevel.
ῥημαι hier: auf dem
Weg nach oben sein.
ἐπιτρέπω betrauen.
φρουρή, ῆς, ἢ
Bewachung.
τοῦτο μὲν...τοῦτο δὲ auf
der einen...auf der
anderen Seite.

60 ἐστὶν εἰρημέναι· Ὅμηρος δὲ ἐν Ἰλιάδι ἐποίησε τὰς Ὀρᾶς καὶ ἐπιτετράφθαι τὸν οὐρανὸν καθάπερ τινὰς φύλακας βασιλέως αὐλῆς.

αὐλή, ἥς, ἡ Hof.
ὑπόθημα, ατος, τό
Fussbank.

τὸ ὑπόθημα δὲ τὸ ὑπὸ τοῦ Διὸς τοῖς ποσίν, ὑπὸ τῶν ἐν τῇ Ἀττικῇ καλούμενον θρανίων, λέοντάς τε χρυσοῦς καὶ Θησέως ἐπειργασμένην ἔχει μάχην τὴν πρὸς Ἀμαζόνας, τὸ Ἀθηναίων
65 πρῶτον ἀνδραγάθημα ἐς οὐχ ὁμοφύλους. ἐπὶ δὲ τοῦ βάθρου τοῦ τὸν θρόνον τε ἀνέχοντος καὶ, ὅσος ἄλλος κόσμος περὶ τὸν Δία - ἐπὶ τούτου τοῦ βάθρου χρυσᾶ ποιήματα· ἀναβεβηκὼς ἐπὶ ἄρμα Ἥλιος καὶ Ζεὺς τέ ἐστι καὶ Ἥρα, ἔτι δὲ Ἥφαιστος, παρὰ δὲ αὐτὸν Χάρις· ταύτης δὲ Ἑρμῆς ἔχεται,
70 τοῦ Ἑρμοῦ δὲ Ἑστία· μετὰ δὲ τὴν Ἑστίαν Ἑρως ἐστὶν ἐκ θαλάσσης Ἀφροδίτην ἀνιοῦσαν ὑποδεχόμενος, τὴν δὲ Ἀφροδίτην στεφανοῖ Πειθώ· ἐπείργασται δὲ καὶ Ἀπόλλων σὺν Ἀρτέμιδι Ἀθηνᾶ τε καὶ Ἥρακλῆς, καὶ ἡδὴ τοῦ βάθρου πρὸς τῷ πέρατι Ἀμφιτρίτη καὶ Ποσειδῶν Σελήνη τε ἵππον
75 ἐμοὶ δοκεῖν ἐλαύνουσα. τοῖς δὲ ἐστὶν εἰρημέναι ἐφ' ἡμιόνου τὴν θεὸν ὀχεῖσθαι καὶ οὐχ ἵππου, καὶ λόγον γέ τινα ἐπὶ τῷ ἡμιόνῳ λέγουσιν εὐήθη.

ἀνδραγάθημα, ατος, τό
Heldentat.
ὁμόφυλος 3 einheimisch.
βάθρον, ου, τό Podest.

ἔχομαι sich anschließen

πέρας, ατος, τό Ende.
ἐμοὶ δοκεῖν meinem
Anschein nach.
ἡμιόνος, ου, ὁ Maulesel.

εὐήθης 2 dumm.

μέτρα δὲ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ Διὸς ἐς ὕψος τε καὶ εὖρος ἐπιστάμενος γεγραμμένα οὐκ ἐν ἐπαίνῳ θήσομαι τοὺς
80 μετρήσαντας, ἐπεὶ καὶ τὰ εἰρημένα αὐτοῖς μέτρα πολὺ τι ἀποδέοντά ἐστιν ἢ τοῖς ἰδοῦσι παρέστηκεν ἐς τὸ ἄγαλμα δόξα, ὅπου γε καὶ αὐτὸν τὸν θεὸν μάρτυρα ἐς τοῦ Φειδίου τὴν τέχνην γενέσθαι λέγουσιν. ὥς γὰρ δὴ ἐκτετελεσμένον ἡδὴ τὸ ἄγαλμα ἦν, ἠΰξατο ὁ Φειδίας ἐπισημῆναι τὸν θεὸν, εἰ τὸ
85 ἔργον ἐστὶν αὐτῷ κατὰ γνώμην. αὐτίκα δ' ἐς τοῦτο τοῦ ἐδάφους κατασκηψαι κεραυνόν φασιν, ἔνθα ὑδρία καὶ ἐς ἐμὲ ἐπίθημα ἦν ἡ χαλκῇ.

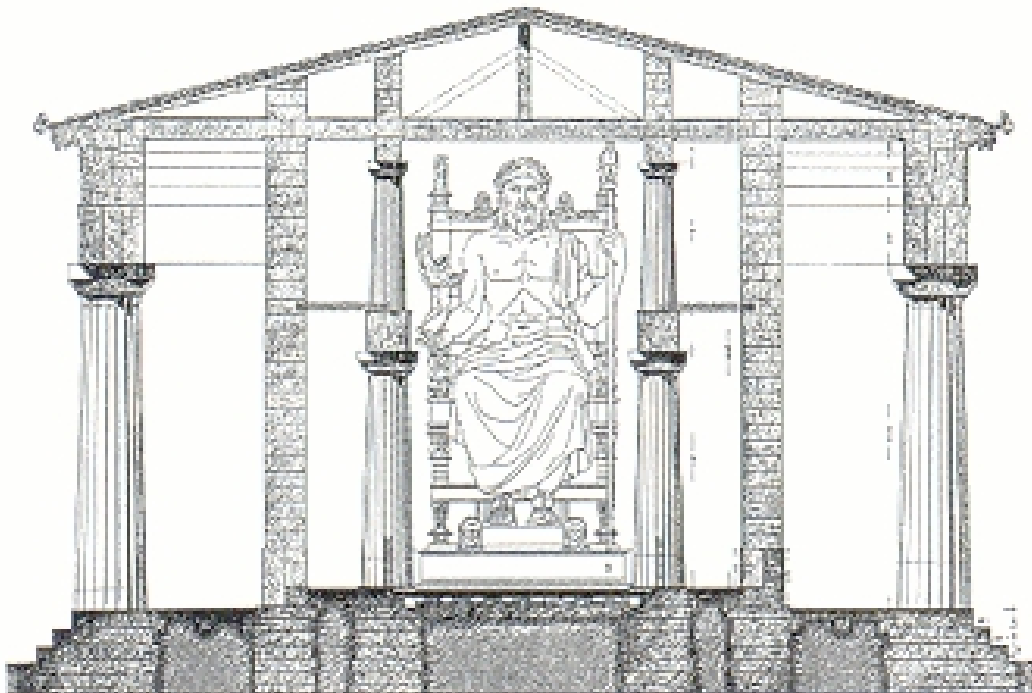
ἀποδέοντά ἐστιν ἢ weit
entfernt sein von.
δόξα, ἥς, ἡ Eindruck.

κατὰ γνώμην gefällig.
ἐδάφος, ους, τό
Fussboden.
κεραυνός, οὔ, ὁ Blitz.
ἐπίθημα, ατος, τό
Abdeckung.

ὅσον δὲ τοῦ ἐδάφους ἐστὶν ἔμπροσθεν τοῦ ἀγάλματος, τοῦτο οὐ λευκῷ, μέλανι δὲ κατεσκευάζεται τῷ λίθῳ· περιθεῖ

- 90 δὲ ἐν κύκλῳ τὸν μέλανα λίθου Παρίου κρηπὶς, ἔρυμα εἶναι τῷ ἐλαίῳ τῷ ἐκχεομένῳ. ἔλαιον γὰρ τῷ ἀγάλματί ἐστιν ἐν Ὀλυμπίᾳ συμφέρον, καὶ ἔλαιόν ἐστι τὸ ἀπεῖργον μὴ γίνεσθαι τῷ ἐλέφαντι βλάβος διὰ τὸ ἐλῶδες τῆς Ἄλτεως. ἐν ἀκροπόλει δὲ τῇ Ἀθηναίων τὴν καλουμένην Παρθένον οὐκ ἔλαιον, ὕδωρ δὲ τὸ ἐς τὸν ἐλέφαντα ὠφελοῦν ἐστιν· ἅτε γὰρ 95 αὐχμηρᾶς τῆς ἀκροπόλεως οὕσης διὰ τὸ ἄγαν ὑψηλὸν τὸ ἄγαλμα ἐλέφαντος πεποιημένον ὕδωρ καὶ δρόσον τὴν ἀπὸ τοῦ ὕδατος ποθεῖ. ἐν Ἐπιδαύρῳ δὲ ἐρομένου μου, καθ' ἣντινα αἰτίαν οὔτε ὕδωρ τῷ Ἀσκληπιῷ σφισιν οὔτε ἔλαιόν ἐστιν 100 ἐγγεόμενον, ἐδίδασκόν με οἱ περὶ τὸ ἱερόν, ὥς καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ καὶ ὁ θρόνος ἐπὶ φρέατι εἴη πεποιημένα.
- κρηπὶς, ἴδος, ἡ Sockel.
τὸ ἐλῶδες sumpfige Umgebung.
αὐχμηρός 3 trocken. δρόσος, ου, ἡ Feuchtigkeit. ποθεῖω dringend benötigen.
φρέαρ, ατος, τό Brunnen.

Zeustempel in
Olympia
(Rekonstruktion)

Gregor von Nyssa: Über die Wohltaten Gottes

(Greg. Nyss. de benef. 1, 100-102)

οὕτω τοι πρὸ πάντων τὰς ἀγαθὰς καὶ φιλανθρώπους
πράξεις αὐτὸς ὁ θεὸς ἡμῖν αὐτουργῶν ἀναφαίνεται· τὴν γὰρ
κτίσιν τῆς γῆς καὶ τὴν τοῦ οὐρανοῦ διακόσμησιν καὶ τὴν
εὐτακτον ἐναλλαγὴν τῶν ὥρῶν καὶ ἡλίου θερμότητα καὶ
5 κρυστάλλου γένεσιν ψύχουσιν καὶ πάντα τὰ καθ' ἕκαστον
οὐκ αὐτὸς ἑαυτῷ ὁ θεός (ἀπροσδεγὴς γὰρ τῶν τοιούτων
ἐκεῖνος), ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν διηνεκῶς ἐνεργεῖ, γεωργὸς
ἀόρατος τῆς τῶν ἀνθρώπων τροφῆς, σπορεὺς εὐκαιρος καὶ
Jes. 55, 10 ὀχετηγός ἐπιστήμων. οὗτος γὰρ δίδωσι κατὰ τὸν Ἡσαΐαν
10 σπέρμα τῷ σπείρουντι καὶ τὸ ὕδωρ ἐκ νεφελῶν νῦν μὲν
ῥεμαῖον ἐπιρραίνει τῇ γῇ, πάλιν δὲ λάβρον καταχεῖ τῶν
αὐλάκων. ὅταν δὲ αὕξηθῃ τὰ λήια καὶ παρέλθῃ τὸ
χλοαινόμενον, τὰς νεφέλας ἀποσκεδάζων τοῦ οὐρανοῦ
παντὸς τότε προκαλύμματος γυμνὸν αὐτοῖς ἐφίστησι τὸν
15 ἥλιον θερμὴν καὶ ἔμπυρον διατείνοντα τὴν ἀκτῖνα, ἵν'
ὥραῖοι γένωνται πρὸς τομὴν οἱ ἀστάχυες. τρέφει καὶ
ἄμπελον ταῖς ὥραις τῷ διψῶντι τὸ ποτὸν εὐτρεπίζων καὶ
ἀγέλας ἡμῖν τρέφει διαφόρων γενῶν, ἵν' ὑπάρχη τοῖς
ἀνθρώποις ἄφθονον ὄψον· καὶ τῶν μὲν αἱ δοραὶ ἔριον
20 γεωργοῦσαι τὴν σκέπην παρέχουσι, τῶν δὲ τὰ ὑποδήματα
ἡμῖν ἀπεργάζονται. ὁρᾷς, ὅτι πρῶτος τῆς εὐποιίας εὐρετῆς
ὁ θεός οὕτω τρέφων τὸν πεινῶντα καὶ ποτίζων τὸν διψῶντα
καὶ ἀμφιεννὺς τὸν γυμνόν, ὥς προείρηται.

εἰ δὲ θέλεις ἀκοῦσαι, πῶς καὶ θεραπεύει τὸν
25 κεκακωμένον, μάνθανε· τίς ἐδίδαξε τὴν μέλισσαν

κρυστάλλος, ου, ὁ Eis.
ψύχω kühlen.

διηνεκῶς adv. ständig.

ὀχετηγός, ου, ὁ
Wasserleitungsbauer,
Bewässerer.

ῥεμαῖος 3 sanft.
ἐπιρραίνω sprengen,
gießen.

λάβρος 3 reißend.
αὐλάξ, ακος, ἡ Furche.
χλοαίνομαι grün werden.

ἀκτίς, ἵνος, ἡ Strahl.

ἄσταχυς, υος, ὁ Ähre.
εὐτρεπίζω bereiten.

ὄψον, ου, ὁ Nahrung.
ἔριον, ου, τό Wolle.
σκέπη, ης, ἡ
Bekleidung.

κακῶ schlecht
behandeln.

ἐργάζεσθαι τὸν κηρὸν καὶ σὺν ἐκείνῳ τὸ μέλι; τίς τὴν
πίτυν καὶ τὴν τερέβινθον καὶ τῆς μαστίχης τὸ δένδρον τὸν
λιπαρὸν ἐκείνον χυμὸν ἀποστάζειν ἐποίησεν; τίς τὴν Ἰνδῶν
χώραν ἐδημιούργησε ξηρῶν καρπῶν καὶ εὐωδῶν μητέρα;

κηρός, οὔ, ὁ Wabe.
πίτυς, υος, ἡ Fichte.
τερέβινθος, ου, ἡ
Terpentinbaum.
μαστιχή, ῆς, ἡ
Mastixbaumharz.

30 τίς τὴν ἐλαίαν ἔφυσε πόνων σωματικῶν καὶ ἀλγηδόνων
ἐπίκουρον; τίς ἔδωκεν ἡμῖν ῥίζων καὶ βοτανῶν διάγνωσιν
καὶ τῶν ἐν αὐταῖς ποιότητων τὴν μάθησιν; τίς τὴν
ποιητικὴν ὑγείας ἱατρικὴν συνεστήσατο; τίς ἀνῆκεν ἐκ τῆς
γῆς θερμῶν ὑδάτων πηγὰς τὰς μὲν τὸ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν
35 ἡμῶν ἰωμένας, τὰς δὲ τὸ ξηρὸν ἢ πεπυκνωμένον λυούσας;

ἐπίκουρος, ου, ὁ Helfer.
βοτάνη, ης, ἡ Pflanze.

Bar. 3, 6

καὶ προσῆκεν εὐκαιρῶς εἰπεῖν κατὰ τὸν Βαρούχ· οὗτος
ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακώβ τῷ
παιδί αὐτοῦ. διὰ τοῦτο τέχναι ἔμπυροι καὶ πυρὸς χωρὶς καὶ
ἄλλαι ἔνυδροι καὶ μυρία τῶν ἐπιτηδευμάτων εὐρέσεις, ἵνα
40 ταῖς τοῦ βίου χρειαῖς ἀνευδεής ἢ διακονία τελῇται· καὶ ὁ
μὲν θεὸς οὕτως ὁ πρῶτος τῆς εὐποιίας εὐρετῆς καὶ τῶν
ἡμῖν ἀναγκαίων πλούσιος ὁμοῦ καὶ συμπαθὲς χορηγός.

εὐκαιρος 2 trefflich.

ἡμεῖς δὲ οἱ καθ' ἕκαστον γράμμα τῆς γραφῆς
παιδευόμενοι ζηλοῦν τὸν ἑαυτῶν κύριον καὶ δημιουργόν,
45 καθ' ὅσον τῷ θνητῷ ἢ τοῦ μακαρίου καὶ ἀθανάτου
μίμησις ἐφικτή, πάντα παρασύρομεν πρὸς τὴν οἰκείαν
ἀπόλαυσιν καὶ τὰ μὲν τῇ ἑαυτῶν ἀποκληροῦμεν ζωῇ, τὰ δὲ
κληρονόμοις ταμεινόμεθα· τῶν δὲ δυσπραγούντων λόγος
οὐδεὶς οὐδὲ τῶν πενομένων ἀγαθὴ μέριμνα. ὥ τῆς ἀνηλεοῦς
50 γνώμης. ἄνθρωπος ἄνθρωπον ὁρᾷ ἄρτου πενόμενον καὶ τὴν
ἀναγκαίαν ζωπύρησιν τῆς τροφῆς οὐκ ἔχοντα.

= ἡμῶν αὐτῶν.
καθ' ὅσον wie weit.
ἐφικτός 3 möglich.
παρασύρω an sich
raffen.
ταμειύομαι horten.
δυσπραγέω erfolglos
sein.

ζωπύρησις, εως, ἡ
Mittel.